

ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นายเขตไทย สิ้นธุสุวรรณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา
ตุลาคม 2548

ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
นายเขตไทย สีนุสุวรรณ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา
ตุลาคม 2548

เขตไทย สินธุสุวรรณ. (2548) ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ
กรุงเทพมหานคร.สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์
ดร.พาสนา จุลรัตน์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
ปีการศึกษา 2547 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความเป็นผู้นำน้อยจำนวน
30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แล้วสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งเป็นกลุ่มทดลอง และ
กลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน กลุ่มทดลองได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม แต่กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการใช้
กิจกรรมกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือ โปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม และแบบสอบถามความเป็นผู้นำ
สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ t-test

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเป็นผู้นำมากขึ้น หลังจากได้รับการใช้กิจกรรม
กลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเป็นผู้นำมากขึ้น หลังจากไม่ได้รับการใช้
กิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม มีความเป็นผู้นำมากกว่า
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE EFFECT OF GROUP DYNAMICS ON LEADERSHIP OF MATTAYOMSUKSA IV
STUDENTS OF CHAICHIMPLEE WITTAYAKOM SCHOOL
IN KHET PASRICHALERN, BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

MR.KHETTHAI SINTUSUVON

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Educational Psychology
at Srinakharinwirot University

October 2005

Khetthai Sintusuvon. (2005). *The Effect of Group Dynamics on Leadership of Mattayomsuksa IV Students of Chaichimplee Wittayakom School in Khet Pasrichalern, Bangkok*. Master's Project, M.Ed. (Education Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Inst. Dr.Pasana Chularut.

The purpose of this experimental research was to study the effect of group dynamics on Leadership of Matthayakomsuksa IV Students of Chaichimplee Witthayakom School in Khet Pasrichalern, Bangkok in the academic year 2005. The 30 subjects were randomly selected from Matthayakomsuksa IV students. Whose leaderships were low. Then they were randomly divided into the experimental group and the control group. Each group consisted of 15 students. The experimental group was expose to group dynamics whereas the control group was not. The instruments used for the experimental group were the group dynamics programs and the leaderships questionnaires. The data was analyzed by using t-test

The results were as follows :

1. The leadership of Mattayomsuksa IV students who were exposed to group dynamics was significantly higher than before the experiment at .01 level.
2. The leadership of Mattayomsuksa IV students who were not exposed to group dynamics was significantly higher than before the experiments at .01 level.
3. The leadership of Mattayomsuksa IV students who were exposed to group dynamics was significantly higher than those who was not exposed to group dynamics at .05 level.

ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นายเขตไทย สีนุสุวรรณ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา
ตุลาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการ
สอบได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อความเป็นผู้นำของ นักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ของนายเขต
ไทย สีนธสุวรรณณ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ ดร. พาสนา จุลรัตน์)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์ เวธนี กรීทอง)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ เวธนี กรීทอง)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.พาสนา จุฬรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่คอยให้คำปรึกษา ให้แนวคิด แนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่าน เป็นอย่างยิ่งมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ เวธนี กรีทอง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรพรรณรัตน์ พลอยเลื่อมแสง ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปากเปล่า

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ เวธนี กรีทอง อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ ที่ได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ นายประมาณ ชูพิพัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม และอาจารย์ธนัฐฐา ธรรมโยธิน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ให้ทำการทดลอง เก็บข้อมูล เพื่อการวิจัย

ขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปัญญาวรคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและนักเรียนโรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองเป็นอย่างดี

ขอขอบใจ นายนพพร มีสำราญ ที่เป็นผู้ช่วยในการทำการทดลองและลงมือพิมพ์เอกสารบางส่วนเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้ชีวิต ความรัก ความหวังเป็นอย่างยิ่ง แก่ผู้วิจัยเสมอมา และคณาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนในการวางรากฐานการศึกษา และประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

เขตไทย สิ้นสุวรรณ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
การกำหนดประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	5
ตัวแปรที่ศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า	7
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	8
งานวิจัยต่างประเทศ	17
งานวิจัยในประเทศ	18
เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ	19
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ	19
งานวิจัยในประเทศ	30
งานวิจัยต่างประเทศ	31
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	34
แหล่งข้อมูล และกลุ่มตัวอย่าง	34
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	34
วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ	35
แบบแผนการทดลอง	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ) วิธีดำเนินการทดลอง	40
การวิเคราะห์ข้อมูล	40
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
สัญลักษณ์ และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	42
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	42
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	46
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า	46
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	47
อภิปรายผล	48
ข้อเสนอแนะ	51
บรรณานุกรม	53
ภาคผนวก	57
ภาคผนวก ก.	58
ภาคผนวก ข.	120
ภาคผนวก ค.	129
ภาคผนวก ง.	133
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	137

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group	
Pretest-Posttest Design	39
2 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลัง	
ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม	43
3 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลัง	
ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม	44
4 เปรียบเทียบผลต่างความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้	
รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ได้รับการ	
ใช้กิจกรรมกลุ่ม	45
5 โครงสร้างแบบทดสอบความเป็นผู้นำ	127
6 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ	128
7 แสดงคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่ม	
ทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม	130
8 แสดงผลต่างของคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	
ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม	131
9 แสดงผลต่างของคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	
ในกลุ่มควบคุมก่อน และหลังไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม	132

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า	7
-------------------------------------	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่รวมกันอยู่เป็นระเบียบ และมีกฎเกณฑ์มากมายหลายอย่าง สังคมมนุษย์แบ่งออกเป็นหมู่ย่อยของสังคม เช่น ครอบครัว สมาคม สำนักงาน สถาบัน และโรงพยาบาล เป็นต้น การที่สังคมใหญ่หรือสังคมย่อยรวมกลุ่มกันได้ และการปฏิบัติงานต่าง ๆ ตลอดจนการประสานงานกันจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยกันได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายอย่าง ปัจจัยแรก และที่สำคัญมากก็คือ “ความเป็นผู้นำ” ของหัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการที่จะนำให้สมาชิกในกลุ่มนั้น ๆ ไปสู่จุดหมาย (บุหงา วชิระศักดิ์มงคล ; 2530 : 97-98)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะเร่งพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีประสิทธิภาพ และผู้ที่มีบทบาท และสามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายได้คือ ผู้นำ เพราะผู้นำเป็นจุดรวมพลัง และความคิดของสมาชิกในองค์กรเข้าด้วยกัน เป็นผู้ทำให้สมาชิกเกิดความรักใคร่สามัคคี มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จ จึงนับว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้เจริญรุ่งเรือง ดังที่ สมพงษ์ เกษมสันต์ (2526 : 285) กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำว่า ผู้นำคือ ผู้บริหารงานกลุ่ม โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การริเริ่ม การประนีประนอม และการประสานงาน เพื่อก่อให้เกิดพลังร่วมของกลุ่ม มุ่งให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ กวี วงศ์พุม (2539:17) ที่ว่าผู้นำคือ การใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ร่วมงาน ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติงานและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้น ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่สำคัญในกลุ่มที่จะนำพา ผู้ร่วมงานให้ประสบความสำเร็จ

ในองค์กรต่าง ๆ ย่อมต้องการที่จะมีผู้นำเพื่อจะผลักดันในองค์กรไปสู่จุดหมายที่ได้วางไว้ ในปัจจุบันจะเห็นว่าสถานศึกษาต่าง ๆ ก็มีหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำ แต่ก็ยังขาดวิธีการในการสร้างสภาวะผู้นำให้เกิดขึ้น ดังที่ เยาวพา เดชะคุปต์ (2522 : 129) กล่าวว่า สมาชิกทุกคนสามารถเป็นผู้นำได้ และเป็นสิ่งที่ควรกระทำ ผู้นำที่ดีนั้นควรจะเป็นผู้ตามที่ดีด้วย ดังนั้น สมาชิกทุกคนควรจะต้องมีการเรียนรู้ ฝึกฝน เสริมสร้างให้มีลักษณะความเป็นผู้นำในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ คราร์ตัน (ชมพู่ พิงธรรม 2526 : 58 ; อ้างอิงจาก Craltton.n.d.) ว่าบุคคลที่เป็นผู้นำสำคัญ ๆ ของโลก ส่วนมากไม่ปรากฏว่าท่านเหล่านั้นเคยมีญาติพี่น้องเป็นผู้นำมาก่อนเลย และไม่มี

บุตรหลานเป็น ผู้สืบทอดกันมา จึงสรุปได้ว่า ผู้นำมิได้สืบสายโลหิต แต่เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ ปลุกฝัง เสริมสร้าง และพัฒนาได้ภายหลัง จึงจะเห็นได้ว่า ถ้ามีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาความเป็นผู้นำ จึงเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ดังที่ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522 : 11-13) ได้กล่าวไว้ว่า การให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันจะช่วยให้เด็กเกิดความรู้ อกงาม ทั้งด้านความรู้และทักษะในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนมุ่งฝึกให้บุคคลรู้จักทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่มมากกว่าจะทำงานเพียงลำพัง การเรียนโดยการท่องหนังสือ เอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่สามารถ ทำให้มนุษย์เผชิญ และแก้ปัญหาเหล่านี้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ตั้ง หรือยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด คือ การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ครูจึงต้องจัดให้นักเรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงานอันจะพัฒนาไปสู่การพัฒนาของผู้เรียน (คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้; 2543:71-72) และในหลักสูตรของช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-ม.6) เน้นให้ผู้เรียนเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลุกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการ และเทคโนโลยี (บันทึกการศึกษาไทย ; 2548:14)

จากการที่ผู้วิจัยทำงานในตำแหน่งผู้จัดการภาค บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด เป็น ระยะเวลา 11 ปี และได้ใช้กิจกรรมกลุ่มในการสร้างเจตคติ และความเป็นผู้นำ ตลอดจนความ สัมผัสคติในทีมงาน ได้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร จึงได้ใช้กิจกรรมกลุ่มดังกล่าว ในการฝึกอบรม และ ให้ความรู้ทั้งในหน่วยงานของตนเอง หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถานศึกษาต่าง ๆ จึงมีความ คิดเห็นว่า โรงเรียนไทยคมพลีวิทยาคม กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้เคยเป็นศิษย์เก่า และยัง ต้องมีการพัฒนาในเรื่องของการพัฒนาความเป็นผู้นำอย่างมาก จึงได้ทำแบบสอบถามจำนวน 100 ชุด เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 จำนวน 100 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 60 คน และนักเรียนหญิง 40 โดยแบ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 35 คน นักเรียนชั้นปีที่ 6 จำนวน 25 คน โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

คำถามที่ 1 “ถามว่า นักเรียนคิดว่า นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องใดมากที่สุด” ผลการ สัมภาษณ์พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีปัญหาโดยเรียงปัญหาจากมากที่น้อยที่สุด ตามลำดับดังนี้ มีปัญหาขาดความเป็นผู้นำ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ได้แก่ การทำงาน เป็นทีม การตัดสินใจ ขาดความมั่นใจในตนเอง มีปัญหาการเรียน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ได้แก่ เรียนไม่รู้เรื่อง ขอบหน้าเรียน มีปัญหาส่วนตัว จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2 ได้แก่ เพื่อน ไม่ยอมรับ บิดามารดาไม่มีเวลาให้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีปัญหาขาดความเป็นนำมาก ที่สุด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจ การวางแผน

คำถามข้อที่ 2 “ถามว่า นักเรียนคิดว่ามีวิธีแก้ปัญหอย่างไร” นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวิธีแก้ปัญหาดูความเป็นผู้นำ ได้แก่ พยายามแสดงความสามารถ ฝึกพูด วิธีแก้ปัญหาคือได้แก่ ตั้งใจเรียน ทบทวนบทเรียน วิธีแก้ปัญหาคือได้แก่ พูดคุยกับบิดามารดามากขึ้น หารายได้พิเศษ เล่นกีฬา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีวิธีแก้ปัญหาดูความเป็นผู้นำ ได้แก่ พยายามแสดงความสามารถ ฝึกพูด วิธีแก้ปัญหาคือได้แก่ ตั้งใจเรียน วิธีแก้ปัญหาคือได้แก่ พูดคุยกับบิดามารดามากขึ้น หารายได้พิเศษ เล่นกีฬา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีวิธีแก้ปัญหาดูความเป็นผู้นำ ได้แก่ พยายามแสดงความสามารถ ฝึกพูด วิธีแก้ปัญหาคือได้แก่ ตั้งใจเรียน ทบทวนบทเรียน วิธีแก้ปัญหาคือได้แก่ หารายได้พิเศษ เล่นกีฬา

ผลการสำรวจปัญหาเบื้องต้นพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร มีปัญหาเรื่องการขาดความเป็นผู้นำ มากกว่าระดับอื่นเป็นจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30 ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาความเป็นผู้นำให้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนต่อไป ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาวิธีการพัฒนาความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ดังที่ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2525: 20-22) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำจะช่วยให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี โดยมีลักษณะของผู้นำ ได้แก่ มีความฉลาด มีความรู้ มีสติปัญญา มีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจในตนเอง รู้จักการทำงานเป็นทีม มีแรงจูงใจ การตัดสินใจ และมีความมุ่งมั่น

การพัฒนาความเป็นผู้นำมีหลายวิธี เช่น การเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ การเรียนรู้แบบ
ทีมแข่งขัน การฝึกการกล้าแสดงออก กิจกรรมกลุ่ม เกม การวางเงื่อนไขกระทำ และการใช้ตัวแบบ
เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจใช้กิจกรรมกลุ่ม ได้แก่ การระดมสมอง การใช้สถานการณ์
จำลอง เกม และการอภิปรายหมู่ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ร่วมกันแสดงความรู้สึกของตนเอง และผู้อื่น

ดังที่ บุญยงค์ นิสรวาณิช (2525:21) กล่าวไว้ว่า วิธีการของกิจกรรมกลุ่มนั้น เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา และถือว่าการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) เป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมศักดิ์ ขำอ่อน (2532:90-94) ที่ได้ศึกษาผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อบุคลิกภาพด้านความความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนพิษณุโลกศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่าบุคลิกภาพด้านความความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับ 0.5

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความความเป็นผู้นำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความเป็นผู้นำ เพื่อพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบความความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อนและหลังการไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. เพื่อเปรียบเทียบความความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม กับ นักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในการพัฒนาความความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความเป็นผู้นำน้อยให้มากขึ้นได้ในโรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความเป็นผู้นำน้อยของโรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 30 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 30 คน ที่มีความเป็นผู้นำน้อย ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีพัฒนาความเป็นผู้นำโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเป็นผู้นำ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **กิจกรรมกลุ่ม** หมายถึง วิธีการที่ผู้วิจัยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการกระทำโดยตรงของนักเรียน โดยการใช้เทคนิคทางจิตวิทยา ได้แก่ กรณีตัวอย่าง การใช้สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม และเกม รวมทั้งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองในการที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริง โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมกิจกรรม

ผู้วิจัยแนะนำตนเอง พร้อมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแนะนำตนเอง หลังจากนั้นทำการละลายพฤติกรรม เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทำการแบ่งกลุ่ม และใช้กิจกรรมกลุ่มในการฝึกความเป็นผู้นำ ได้แก่ เกม การใช้สถานการณ์จำลอง การอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง และบทบาทสมมติ โดยแต่ละครั้งจะใช้แต่ละเทคนิคหมุนเวียนกันไป ยกเว้นการอภิปรายกลุ่มใช้ทุกครั้ง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ และอภิปรายผล

เมื่อใช้กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มย่อยเสร็จสิ้นในแต่ละกิจกรรมให้มีการทบทวน และการใช้การอภิปรายกลุ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์ จนเกิดความเข้าใจ แล้วส่งตัวแทนขึ้นอภิปราย

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุป

ให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ พร้อมทั้งสรุปผลของกิจกรรม และ ผู้วิจัยทำการสรุปเพิ่มเติมตามหลักทฤษฎีทางจิตวิทยา

2. **ความเป็นผู้นำ** หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่มีความคิด และการแสดงออกเป็นที่ยอมรับของสมาชิก เข้าใจตนเอง และผู้อื่น มีความสามารถในการจูงใจ แก้ไขปัญหา ประสานงาน เพื่อให้กลุ่มดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

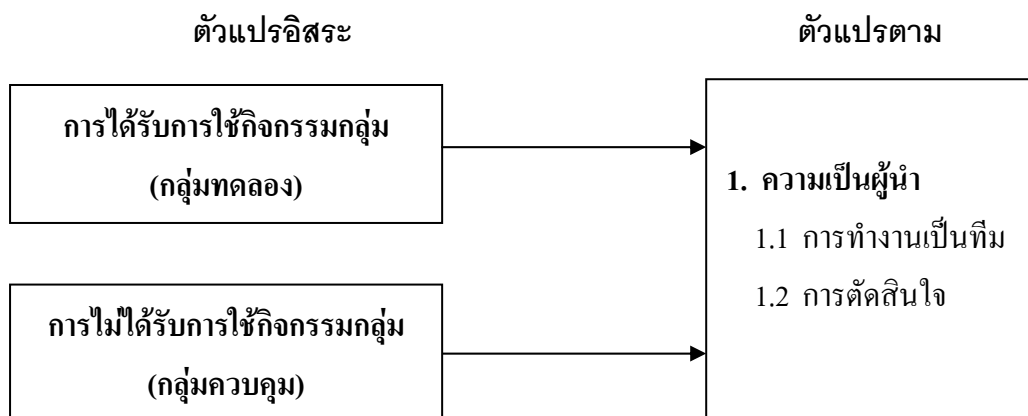
2.1 การทำงานเป็นทีม ได้แก่ การทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

2.2 การตัดสินใจ ได้แก่ การใช้ความคิดร่วมกันของกลุ่มในการแก้ปัญหาการทำงาน เพื่อให้เป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการปฏิบัติงานของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย

3. **กลุ่มทดลอง** หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มจำนวน 15 คน

4. **กลุ่มควบคุม** หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มจำนวน 15 คน

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากการได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. นักเรียนมีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีความเป็นผู้นำมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.1.1 ความหมายของกลุ่ม

กัลลี (Gulley. 1963:62) กล่าวว่า กลุ่มมีความหมายลึกซึ้งกว่าการที่จะมารวมอยู่ เฉย ๆ แต่กลุ่มจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนด้วย

2. ผลของการทำงานจะเกิดความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3. มีการสื่อสารทางวาจา หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

กลมรัตน์ หล้าสูงษ์ (2527:263) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีลักษณะสำคัญต่าง ๆ ร่วมกัน หรือมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

1. มีการรับรู้ร่วมกันในสังคม

2. มีแรงจูงใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

3. มีเป้าหมายอย่างเดียวกัน หรือเป้าหมายร่วมกัน

4. มีค่านิยม และปทัสถานของกลุ่มที่จะควบคุม และกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มให้เป็นระเบียบ

5. มีการเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

6. มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

7. มีการสื่อสารกันทั้งภาษาพูด และภาษาท่าทาง

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปอยู่ร่วมกันในสังคม มีปฏิสัมพันธ์กัน ติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีเป้าหมาย และผลประโยชน์ร่วมกัน

1.1.2 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

โอฮ์เซน (Ohlsen. 1970:6-7) ได้สรุปความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ 2 ประการคือ

1. กิจกรรมกลุ่มที่มีผู้นำเป็นผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ แก่สมาชิก หรือผู้นำอภิปรายเพื่อที่สมาชิกได้บรรลุถึงความมุ่งหมายต่างๆ ของกลุ่ม โดยปกติผู้นำในกลุ่มชนิดนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ หรือสังคม และส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มนำข้อมูลเหล่านั้นมาอภิปรายเพื่อประโยชน์สำหรับตน เช่น การปฐมนิเทศ การปัจฉินิเทศ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชั่วโมง เป็นต้น ในการทำกิจกรรมกลุ่มแบบนี้ ครูจะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนงานกลุ่มให้สมาชิก

2. กิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่สมาชิกเป็นผู้ดำเนินการ คือ นักเรียนได้วางแผนร่วมกันจัดขึ้นเอง เช่น กลุ่มอภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

เรกอน; และเชฟเฟิร์ด (Ragon; & Shepherd. 1971:197) กล่าวว่า กิจกรรมเป็นการศึกษาถึงธรรมชาติของกลุ่ม เมื่อมนุษย์มารวมตัวกัน ซึ่งมีการศึกษาพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม โดยใช้วิธีการอภิปราย และประเมินผลร่วมกัน

ศุภวดี บุญญวงศ์ (2527:2) ได้ให้ความหมายกิจกรรมกลุ่มไว้ว่ากิจกรรม หมายถึง การร่วมกันวางแผน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม หรือสมาชิกต่อกลุ่ม หรือกลุ่มสมาชิก โดยมีผู้นำกลุ่มซึ่งได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาบุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกลุ่ม ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานกลุ่ม และประสบผลสำเร็จในการทำงานครั้งนี้ด้วย

ประนอม เดชชัย (2531:100-101) กล่าวว่าไว้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยกลุ่ม ทำเป็นกลุ่ม กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยฝึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้น เช่นช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ฝึกทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับมติของกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียน

1.1.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

แทรกซ์เลอร์; และนอร์ท (Traxier; & North. 1967:320) ได้กล่าวจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยหรือในโรงเรียน โดยการจัดการโครงการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ หรือนำไปจัดในรูปแบบการแนะแนวได้ตลอดปี

2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน การใช้ห้องสมุด การศึกษาในโอกาสต่าง ๆ หรือเรื่องส่วนตัวต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน

3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

4. เพื่อการปรับตัว บำบัดรักษา และความเจริญงอกงามของบุคคลในกลุ่ม

บัททอน (Botton. 1974:1-2) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนา โดยเฉพาะทักษะด้านสังคม และด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น การสวมบทบาทผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะพยายามช่วยกลุ่ม และช่วยบุคคลแต่ละคนเพื่อทำงานไปสู่จุดมุ่งหมาย

วินิจ เกตขำ; และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522:170-172) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เพื่อนำมาพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดการกลุ่มที่มีความสามารถตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี สาเหตุที่เราใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคลนั้นก็เพราะการเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากจะได้ปฏิบัติแล้วยังเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นด้วย ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซาบซึ้งประทับใจมากกว่าการที่จะสอนบุคคลให้มีการพัฒนาตนเองโดยใช้วาจาเพียงอย่างเดียว จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มอาจแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเองการได้มีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์ หรืออยู่ร่วมกับสมาชิกในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้บุคคลรู้จัก และเข้าใจตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ความสามารถบางประการของตน รู้จักข้อบกพร่องบางอย่าง ทั้งนี้เพราะกลุ่มจะมีปฏิกริยาให้เห็นข้อเท็จจริงได้

2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลอื่น เมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้จักซึ่งกันและกัน

3. เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดีขึ้น

4. เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านใดแก่สมาชิกทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายว่า ต้องการ ให้เกิดการเรียนรู้ในด้านใดก็จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

ประนอม เดชชัย (2531:100-101) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือความเข้าใจของตนเอง และเข้าใจบุคคลอื่นภายในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้บุคคลปรับตัวเองเข้ากับบุคคลอื่นในกลุ่มได้ เกิดการเรียนรู้เรื่องของตนได้ดีขึ้น เช่น รู้ข้อบกพร่องของตนเอง หรือรู้ว่าตนเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลในกลุ่ม เกิดความเข้าใจบุคคลอื่นในกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ และรู้จักซึ่งกันและกันได้ดี ทราบข้อดีข้อเสีย ข้อบกพร่องทั้งของตนเอง และคนอื่น อันจะเป็นแนวทางให้เกิดความรู้สึกรู้จักเห็นใจซึ่งกันและกัน คิดช่วยเหลือตลอดจนการปรับตัวเข้าหากันด้วย

2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการการทำงาน หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ประสพการณ์ที่จัดในกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เพราะไม่มีมนุษย์คนใดอยู่คนเดียวได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน ฉะนั้น การฝึกกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอน จะช่วยฝึกให้บุคคลเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน และร่วมมือกันแก้ปัญหา

3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกความรู้สึกทางด้านคุณธรรม และจริยธรรมในระหว่างร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น ฝึกความรู้สึกอดทน ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม เป็นต้น สิ่งที่ได้มาจากกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้จะไปช่วยพัฒนาบุคคล และสังคมต่อไป

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลมีโอกาสรับปรุงแก้ไขพัฒนาบุคลิกภาพ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และความคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และผู้อื่น รวมถึงการปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

1.1.4 ขนาดของกลุ่ม

ขนาดของกลุ่ม คือ จำนวนสมาชิกในกลุ่มซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ และการสื่อสารระหว่างสมาชิกได้มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มไว้ ดังนี้

วัตสัน และแฮร์ (Deighton. 1973:225; Citing Watson & Here. n.d.)

กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีขนาดไม่ใหญ่นัก คือควรมีจำนวน 5 คน เป็นอย่างน้อย แต่บางทีก็อาจกำหนดให้มีจำนวน 12-15 คน ก็ได้ เพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจ แต่ก็ควรมีการแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม เพื่อให้มีขนาดเหมาะสม

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2517:34) ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มที่ช่วยให้การทำงาน หรือการเรียนการสอนประสพผลดีควรเป็นกลุ่มขนาดเล็ก ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 5-15 คน ทั้งนี้ ครูผู้สอนควรเลือกกำหนดให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหา และกิจกรรม

นอกจากนี้ จำเนียร โชติช่วง; และคนอื่น ๆ. (2521:5) ได้กล่าวไว้ว่า นักจิตวิทยานิยมศึกษากลุ่มขนาดเล็กที่มีสมาชิกไม่เกิน 15 คน เพราะจะทำให้ดูการเปลี่ยนแปลง และความเคลื่อนไหวในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกได้ง่าย ถ้ามีสมาชิกจำนวนมากเกินไป สมาชิกไม่มีโอกาสได้แสดงความต้องการ

1.1.5 หลักการของกิจกรรมกลุ่ม

ทองเรียน อมรัชกุล (2523:29-31) ได้กล่าวถึงหลักการของกิจกรรมกลุ่มสรุปได้ดังนี้

1. ให้ความเคารพต่อความเป็นสมาชิกของแต่ละบุคคล โดยเชื่อว่าสมาชิกทุกคนมีสมรรถภาพในตนเอง และช่วยให้สมาชิกได้พัฒนาเต็มศักยภาพที่ภายในได้กลุ่มที่มีประสิทธิภาพ
2. ประสพการณ์กลุ่มจะช่วยตอบสนองความต้องการของบุคคลในด้านการยอมรับนับถือ การหาประสบการณ์ใหม่ และการสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้สมาชิก
3. สมาชิกทุกคนต้องยอมรับบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนจะต้องแสดงออกซึ่งมีผลต่อการที่จะให้กลุ่มบรรลุความมุ่งหมาย
4. สมาชิกทุกคนควรมีความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม
5. สมาชิกทุกคนจะต้องรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเปิดเผยตัวเองในกลุ่ม
6. สมาชิกควรจะได้รับแรงเสริมเมื่อได้มีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างแท้จริง นอกจากนี้สมาชิกจะต้องถือว่าตนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อได้ทำงานให้แก่กลุ่มอย่างเต็มความสามารถ

7. สมาชิกในกลุ่มจะต้องมองเห็นคุณค่าของบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยถือว่าความแตกต่างนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความสำคัญ และความมั่นคงของกลุ่ม
 8. กิจกรรมของกลุ่มที่มีความแตกต่างกันออกไป จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันอย่างกว้างขวาง
 9. สมาชิกทุกคนจะต้องเอาใจใส่ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของกลุ่มอย่างจริงจัง
 10. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษา ส่งเสริม และธำรงไว้ซึ่งชื่อเสียงของกลุ่ม และเสถียรภาพทางอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่ม
 11. การให้ความร่วมมือของสมาชิกจะมีพลังสูงขึ้นก็ต่อเมื่อทุกคนได้ตระหนักถึงความมุ่งหมายทั้งในรูปที่เปิดเผย และความมุ่งหมายที่ซ่อนเร้นที่บุคคลแต่ละคนมีอยู่
 12. กลุ่มสัมพันธ์ยอมทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกต่อสมาชิกด้วยกันเป็นอย่างดี
 13. สมาชิกทุกคนควรร่วมมือกันในการแก้ปัญหากลุ่มภายในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 14. เทคนิคการทำงานร่วมกันของกลุ่ม รวมทั้งประเมินผล โดยกลุ่มจะเป็นหนทางที่จะทำให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
- นอกจากนี้ บุญยงค์ นิสรวาณิชย์ (2525:21) กล่าวไว้สรุปได้ว่า วิธีการของกิจกรรมกลุ่มนั้น เน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหาวิชา และถือว่าการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) เป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง
- เยาเวพา เดชะคุปต์ (2517:163-166) ได้แบ่งการเรียนรู้ตามวิธีของกิจกรรมกลุ่มแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม (Participation or Involvement Stage) ระยะนี้ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม และเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ หรือคิดค้นแสดงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการเรียนรู้จะเกิดจากผู้เรียนโดยตรง ผู้ที่มีส่วนร่วมมากก็จะได้รับผลการเรียนรู้มาก นั่นคือ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา หรือสมอง
2. ระยะวิเคราะห์ (Analysis Stage) เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านกันที่ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวางสามารถประเมินความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มวิธีการ ผลของการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

3. ระบุรูป และประยุกต์หลักการ (Generalization and Application Stage) ระยะนี้ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ และแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง ซึ่งจะทำให้ได้สองลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือการพัฒนาตนเอง (Self Development) ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้กับการแก้ปัญหา (Problem-Solving) ต่าง ๆ ในอนาคต และเพื่อให้ใช้การปรับปรุงควบคุมธรรมชาติ และสังคมให้ดีกว่าเดิม ตลอดจนช่วยกันคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น

4. ระบุประเมินผล (Evaluation Stage) ผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง และกลุ่มจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะ และติชมรวมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

1.1.6 ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม

เมื่อผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแล้ว จะทำให้เกิดทักษะเพิ่มเติม ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2515:30-31) กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

1. ทักษะในการติดต่อสื่อสาร
2. ทักษะในการใช้วิจารณ์ตัดสินและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
3. ทักษะในการวิจารณ์วิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่าง ๆ
4. ทักษะในการช่วยเหลือผู้อื่น
5. ทักษะในการพัฒนาตนเองให้รู้จักตนเองมากยิ่งขึ้น

ปัทมา เทพอักษรพงศ์ (2516:16-17) ชี้ให้เห็นว่า การให้สมาชิกได้ร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้นได้ประโยชน์คือ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม สมาชิกพยายามค้นพบในสิ่งที่ตนต้องการเรียนด้วยตนเอง ฝึกทำงานร่วมกันอย่างมีเหตุผล และสมาชิกมีความรับผิดชอบมากขึ้น

1.1.7 กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

โคลัมบัส (Kolumbus. 1979:141-149) ได้แบ่งเกมออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เกมฝึกกระทำ คือการที่ให้เด็กนำของเล่นต่าง ๆ มาเล่นอย่างมีกฎเกณฑ์หรือกติกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้พัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างการใช้
2. เกมศึกษา คือ เกมที่พัฒนาความคิดของเด็ก โดยต้องคิดหาเหตุผลจากการเล่นเกม

3. เกมฝึกทักษะทางร่างกาย หรือเกมพลศึกษาที่มีมากมายหลายชนิด เช่น เกมผู้นำ เกมไล่จับ เป็นต้น

4. เกมการศึกษาทักษะทางภาษา เป็นเกมที่อาศัยจินตนาการและการใช้คำพูด โดยไม่ต้องใช้วัสดุ เช่น เกมอะไรเอ่ย เป็นต้น

5. เกมการทายบัตร เป็นเกมที่ช่วยให้เด็กแยกความเหมือนความต่างฝึกการจำ

6. เกมพิเศษ เช่น เกมหาสิ่งของ ซึ่งครูอาจจะให้เด็กแยกความเหมือนความต่างฝึกการจำ

ทิสนา เขมมณี (2536:27-28) ได้เสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้หลายวิธี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีของกิจกรรมกลุ่มมีอยู่หลายวิธี ดังที่ ทิสนา เขมมณี (2522:201-202) กล่าวไว้ สรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

1. **เกม (Game)** เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจนำมาใช้ในการสอนได้ดี โดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตัวเองภายใต้ข้อตกลง หรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้การชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ นอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย

2. **บทบาทสมมติ (Role-Play)** เป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่ได้รับคามนิยมในการนำมาใช้ในการสอน วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมานั้น แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้น และแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้น วิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และนำคิดตามอีกด้วย

3. **กรณีตัวอย่าง (Case)** เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ นำมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด และพิจารณาข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. **สถานการณ์จำลอง (Simulation)** คือการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วทำให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. **ละคร (Acting or Dramatization)** คือวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามที่เรียนหรือที่กำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทที่กำหนดไว้โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้น ๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจในความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. **กลุ่มย่อย (Small Group)** วิธีการใช้กลุ่มย่อยในการสอนนี้ เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานแล้ว อาจจะเป็นเพราะเล็งเห็นแล้วว่าเป็นประโยชน์ในการเรียนของผู้เรียนกลุ่มย่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การใช้กลุ่มย่อยมีหลายวิธีต่าง ๆ กัน แล้วแต่ผู้จัดจะคิดได้ เช่น กลุ่มระดมสมอง กลุ่มนกกระจอก เป็นต้น

สำหรับการทำวิจัยครั้งนี้กิจกรรมที่ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้ได้แก่ เกม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ซึ่งเห็นสมควรกับการจัดกิจกรรมกลุ่มให้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

เทรปปา และไฟร์ค (Treppa & Frike.1972:466-468) ได้ศึกษาผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในตนเองไปในทางที่ดี ในด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง คุณค่าของการมีชีวิตอยู่ การนับถือตนเอง การยอมรับตนเองและความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ ความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์และความคิดเกี่ยวกับตนในอุดมคติ

เล็ทซ์ (Lek. 1973:6093-A) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติในการเรียนวิชากลุ่มสัมพันธ์ของนักเรียน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีทัศนคติต่อการเรียนวิชากลุ่มสัมพันธ์ดีขึ้น มีความพอใจประสบการณ์ที่ได้รับ ยินดีที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และต้องการเรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์อีก

โมเบลย์ (Moblely.1983:2894-A) ทำการศึกษาผลของประสบการณ์กลุ่มมนุษยสัมพันธ์ต่อความภูมิใจในตนเอง และทักษะทางการสื่อสารของนักเรียนที่เรียนระดับ 4 โรงเรียนประถมศึกษาในอลาคัวร์ ฟลอริดา ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง และทักษะการสื่อสารได้

1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

ชไมพร มุขโต (2522:40) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความซื่อสัตย์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 28 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 14 คน และกลุ่มควบคุม 14 คน กลุ่มทดลองได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม และกลุ่มควบคุมได้รับข้อเสนอแนะจากการสอนโดยปกติ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาความซื่อสัตย์จำนวน 18 ครั้ง เช่นเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพัฒนาความซื่อสัตย์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และไม่พบความแตกต่างในการพัฒนาความซื่อสัตย์ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สาลี จบศรี (2531:46) ที่ได้ศึกษาถึงความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม “ผิวนครราษฎร์บำรุง” จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงขึ้น และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

ประไพ สมปรานานันท์ (2545:43) ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อการพึ่งตนเองด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดมหาพฤฒาราม ในพระบรมราชินูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อการพึ่งตนเองด้านการเรียน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 20 คน กลุ่มควบคุม 20 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการพึ่งตนเองในด้านการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถใช้ในการพัฒนาบุคลิกให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้ เช่นการพัฒนาทัศนคติต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี อันได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ความภูมิใจในตนเอง เป็นต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

2.1 เอกสารเกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

2.1.1 ความหมายของผู้นำ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของผู้นำไว้แตกต่างกัน ดังนี้

กิบป์ (โสภา ชูพิกุลชัย; และอรรถ ชื่นมณูชัย. ม.ป.ป. :220-221; อ้างอิงจาก Gibb. n.d) ได้ให้ความหมายของความเป็นผู้นำไว้พอสรุปได้ว่า เป็นความสัมพันธ์ของบุคลิกภาพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์จะทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหลายบุคคลมีบุคลิกภาพอันขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เขามีความเต็มใจเกิดความรู้สึก และเข้าใจในการทำงาน

ไฟด์เลอร์ (Fiedler. 1967:8) กล่าวสรุปไว้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ริเริ่ม หรือส่งเสริมให้มีการปะทะสังสรรค์ของสมาชิกดำเนินไปด้วยดี

สวอนแรนดอลล์ (บุญทัน ดอกไธสง. 2524:47 ; อ้างอิงจาก Handall. n.d.) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้นำไว้ดังนี้

1. ผู้ที่ทำงานได้สำเร็จตามสภาพของสังคม
 2. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจต่อสภาพของสังคมอย่างกว้างขวาง และสามารถตัดสินใจตัดสินใจปัญหาที่สลับซับซ้อนได้
 3. สามารถแยกแยะความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ และเสนอแนะให้แก่สังคม
- ภิญโญ สาร (2523:344) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ 3 ประการ คือ
1. ผู้นำ คือบุคคลใดบุคคลหนึ่งในหลาย ๆ คนที่มีอำนาจ อิทธิพล หรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการ หรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติตน หรือพฤติกรรมของผู้อื่น
 2. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำ หรือกระบวนการสองทาง คือ ผู้นำทางที่มีอิทธิพลเหนือผู้ตาม และในบางคราวผู้ตามก็มีอิทธิพลเหนือผู้นำ ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ จึงเป็นผลรวมของทัศนคติของสมาชิกในกลุ่มทุกคน
 3. ผู้นำต่างจากหัวหน้า หรือผู้บริหาร ผู้นำและผู้บริหารอาจเป็นคน ๆ เดียวกันก็ได้ แต่ไม่จำเป็นเสมอไป หัวหน้า หรือผู้บริหารหลายคนมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่ง แต่อาจไม่ใช่ผู้นำที่แท้จริง ผู้นำแท้จริงอาจเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่หัวหน้า หรือผู้บริหาร แต่เขามีอำนาจ มีอิทธิพล และสามารถในการจูงใจคนให้ประพฤติ หรือปฏิบัติตามความเห็นความต้องการของเราได้

สมพงษ์ เกษมสิน (2526:286) ได้ให้ความหมายของผู้นำในแง่ของกลุ่มไว้พอสรุปได้ว่าผู้นำคือ ผู้บริหารงานกลุ่ม โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การริเริ่ม การประนีประนอม และการประสานงาน เพื่อก่อให้เกิดพลังร่วมของกลุ่ม มุ่งให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กิติ ตยัคคานนท์ (2530:13) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า คือศิลปะ หรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการ และอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย หรือการติดต่อกันและกัน ให้ร่วมมือกับตน ดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลใดก็ตาม ที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในกลุ่ม หรือมีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายในการทำงาน ผู้นำอาจเป็นคน ๆ เดียวกันกับผู้บริหาร หรือไม่ก็ได้ ดังนั้น ในกลุ่มหรือองค์การหนึ่ง ๆ อาจมีผู้นำหลายคนนอกเหนือไปจากผู้บริหาร หรือหัวหน้าซึ่งเป็นผู้นำโดยตำแหน่ง

2.1.2 ความหมายของความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะที่มีอยู่ในตัวของบุคคลซึ่งสะสมมาจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ผ่านมา ดังที่ รอส; และเฮนดรี (Merrifield. 1967:100-104 ; citing Ros; & Hendry. n.d.) ได้สรุปความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำมีลักษณะสำคัญ 3 อย่าง คือ

1. ลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวผู้นำแต่ละคน (Leadership as Trait within Individual Leader) ในสมัยก่อนเชื่อว่า ความเป็นผู้นำนั้นเป็นผลมาจากพันธุกรรม คือมีลักษณะความเป็นผู้นำมาแต่กำเนิด แต่ในปัจจุบันเชื่อว่า ลักษณะความเป็นผู้นำนั้นสามารถที่จะปลูกฝัง และเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลได้

2. ลักษณะความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับกลุ่ม (Leadership as a Function of the Group) ลักษณะความเป็นผู้นำนั้นเป็นโครงสร้างทางสังคม หรือกลุ่มมากกว่าบุคคล กล่าวคือ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลภายในกลุ่มหนึ่ง ๆ จะถูกกำหนดด้วยโครงสร้างของกลุ่มมากกว่า บุคลิกภาพของบุคคลเพียงคนเดียว ฉะนั้น ความเป็นผู้นำจึงเป็นลักษณะธรรมชาติหรือเป็นคุณสมบัติหนึ่งของกลุ่ม

3. ลักษณะความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (Leadership as a Function of the Situation) นอกจากความเป็นผู้นำจะอยู่ที่ลักษณะของแต่ละบุคคล และตรวจสอบได้จากบทบาท และหน้าที่ภายในกลุ่มแล้ว สถานการณ์ของกลุ่มที่เป็นอยู่ขณะนั้นก่อให้เกิดผู้นำขึ้นได้ จึงสรุปได้ว่า สถานการณ์ทำให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ดี ในเรื่องของความเป็นผู้นำนี้ บุนหา วชิระศักดิ์มงคล (2530:114-115) ได้ให้ข้อควรคำนึงไว้ดังต่อไปนี้

1. ภาวะความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ภาวะความเป็นผู้นำไม่ใช่สิ่งที่ถ่ายทอดมาจากพันธุกรรม และไม่ใช่ว่าพรสวรรค์เฉพาะบุคคล แต่เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการฝึกฝน ซึ่งเริ่มต้นจากการเป็นผู้มีส่วนร่วมในกลุ่ม และพัฒนาขึ้นได้จากประสบการณ์ ดังนั้น คนทุกคนจึงสามารถจะฝึกฝนให้เป็นผู้ผู้นำที่ดีได้ และเป็นสิ่งที่ทุกคนควรกระทำ เพราะการเป็นผู้ผู้นำที่ดีได้ก็จะเป็นผู้ตามที่ดีได้เช่นกัน

2. ภาวะความเป็นผู้นำ และผู้นำกลุ่มไม่ใช่สิ่งเดียวกันเสมอไป โดยปกติผู้นำกลุ่มมักจะมีภาวะความเป็นผู้นำอยู่ไม่มากก็น้อย แต่บุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้นำก็อาจจะมีภาวะความเป็นผู้นำได้ หากกลุ่มใดมีสมาชิกที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง ก็จะทำให้มีโอกาสได้ผลัดเปลี่ยนผู้นำได้ และทำให้สมาชิกมีอิทธิพลเหนือกันและกันในการให้ข้อคิดเห็น ทำให้กลุ่มมีความคล่องตัว เนื่องจากมีทางเลือกหลายทางในการแก้ปัญหาในกลุ่ม หรือการดำเนินการกลุ่ม

3. การทำงานใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกทุกคน ถ้าพึ่งผู้นำเพียงคนเดียวนั้น ยากที่จะสำเร็จได้ ผู้นำที่สามารถเข้าถึงความต้องการ ความสามารถที่แตกต่างกันของสมาชิก และกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกลุ่มตามอัตราภาพของเขา และให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4. ผู้นำต้องฝึกทักษะในการทำงาน เช่น การกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดกระบวนการทำงาน การวางแผนงาน ตลอดจนมีทักษะในการแก้ปัญหา วินิจฉัยปัญหา การนิเทศงาน การประเมินผลงาน รวมทั้งการมีทักษะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานกลุ่มนั้นโดยตรง

5. ผู้นำที่ประสบผลสำเร็จคือ ผู้นำที่สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับงานและสมาชิกได้

2.1.3 ความสำคัญของความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความองอาจ มีอิทธิพลจนเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปที่ได้พบปะสังสรรค์ด้วย มีผลทำให้บุคคลที่มีลักษณะความเป็นผู้นำนี้สามารถรวมพลังประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่มให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาองค์การให้เกิดความเจริญก้าวหน้าตามจุดหมายที่ตั้งไว้ ดังที่เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2525:20-22) กล่าวได้สรุปไว้ว่า ลักษณะความเป็นผู้นำจะช่วยให้ผู้นำสามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ บุนหา วชิระศักดิ์มิ่งคล (2530:97-98) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า ความเป็นผู้นำเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้นำปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ความเป็นผู้นำยังเป็นลักษณะที่สำคัญของสมาชิกในกลุ่มประชาธิปไตย หากสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีลักษณะความเป็นผู้นำสูง ก็ย่อมจะทำให้กลุ่มดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.1.4 ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำ

ในการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำนั้น บุนหา วชิระศักดิ์มิ่งคล (2530:100-104) ได้รวบรวมแนวคิดในการศึกษาเป็น 2 แนวความคิด คือ

1. แนวคิดตามทฤษฎีเน้นคุณลักษณะของผู้นำ (Trait Theory) ทฤษฎีนี้จะพยายามอธิบาย หรือศึกษาความเป็นผู้นำบนพื้นฐานของบุคลิกลักษณะส่วนตัว และคุณสมบัติของผู้นำ เช่น มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้ มีสติปัญญา มีความรับผิดชอบ มีความริเริ่ม มีความมุ่งมั่นติดตามงานรู้ธรรมชาติมนุษย์ และมีความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น ได้มีการศึกษาวิจัยถึงลักษณะความเป็นผู้นำตามแนวความคิดนี้ พบว่า มีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ เกี่ยวกับความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ คือ

1.1 มีความเฉลียวฉลาด (Intelligence) ซึ่งควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1.1.1 เป็นนักคิดที่คิดได้รวดเร็ว และชัดเจน

1.1.2 มีความสามารถในการวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาคำ

ทำงาน และปัญหาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกได้

1.1.3 เป็นนักวางแผนที่ดีถ้วน และมีความยืดหยุ่นในการทำงาน

1.1.4 มีความสามารถในการสื่อสาร กล่าวคือ สามารถใช้ภาษา

แสดงความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย และสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นสื่อสารมาถึงตนได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

1.2 มีวุฒิภาวะทางสังคม (Social Maturity) ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1.2.1 ให้ความสนใจ และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

1.2.2 อุดม และมีอารมณ์มั่นคงต่อการโจมตี ปฏิกริยาของสมาชิก และความขัดแย้งภายในกลุ่ม

1.2.3 เป็นคนตรงไปตรงมา วางตนเป็นกลาง มีทัศนคติที่ดีต่อทุกคน และให้ความเป็นธรรมชาติแก่สมาชิกทุกคนได้

1.2.4 เป็นคนมีเหตุผล มีความมั่นใจในตนเอง และเคารพตนเอง

1.3 มีแรงจูงใจภายใน และบุคลิกภาพ (Inner Motivation and Personality) ควรมีลักษณะดังนี้

1.3.1 มีแรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จสูง

1.3.2 มีลักษณะเข้มแข็ง สู้งาน อุดม ไม่ยอมแพ้ง่าย ๆ มีความตั้งใจสูง

1.3.3 มีความสามารถในการชักจูงให้คนอื่นอยากทำงาน และมีกำลังใจทำงาน

1.3.4 มีบุคลิกภาพภายนอกดี

1.4 เจตคติในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Attitudes) สำหรับคุณลักษณะข้อนี้ ผู้นำควรมีทัศนคติในเรื่องการทำงานกับมนุษย์ ว่ามนุษย์ไม่ใช่เครื่องจักรมีความพยายามที่จะหาวิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อช่วยเหลือให้สมาชิกกับสมาชิก และสมาชิกกับผู้นำมีความเข้าใจในอันดีระหว่างกัน เช่น เคารพในความสามารถ และให้เกียรติสมาชิกทุกคน ให้ความสนใจกับความต้องการของสมาชิกทุกคน หาวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับกลุ่ม รู้จักใช้วิธีการสั่งการที่ไม่ใช่เผด็จการ เป็นต้น

2.1.1 ทฤษฎีทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Theory) จะศึกษาความเป็นผู้นำบนพื้นฐานของแบบพฤติกรรมของผู้นำในการปฏิบัติงานด้านบริหารของเรา หรือสนใจในเรื่องพฤติกรรมของผู้นำ และมุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมผู้นำว่ามีการกระทำอย่างไรบ้างในการปฏิบัติหน้าที่ของเขามีตัวอย่างการศึกษาความเป็นผู้นำตามแนวทศนะที่น่าสนใจคือ

2.1.1.1 เบลล์ ได้วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของความเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการเขาพบว่า จะมีผู้นำที่ไม่เป็นทางการเกิดขึ้นในกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนนั้น 2 คน พฤติกรรมของผู้นำคนหนึ่งจะเกี่ยวพันกับงานที่ต้องการทำให้สำเร็จ ในขณะที่ผู้นำอีกคนหนึ่งจะมีพฤติกรรมที่มุ่งในด้านมนุษยสัมพันธ์ และเบลล์ได้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานของกลุ่มจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากบทบาททั้งสองนั้นจะปฏิบัติโดยผู้นำคนละคน แทนที่จะเป็นคนเดียวกัน นอกจากนั้น การวิจัยครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ในกลุ่มควรจะต้องมีผู้นำที่ปฏิบัติบทบาทใดบทบาทหนึ่ง ทั้งสองบทบาทนั้นอย่างน้อยบทบาทละหนึ่งคน

2.1.1.2. บัณฑิตวิทยาลัยธุรกิจแห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ โดยศึกษาถึงมิติต่าง ๆ ของพฤติกรรมของผู้นำ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของความเป็นผู้นำว่า เป็นพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ขณะที่สั่งการให้สมาชิกของกลุ่มกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีพฤติกรรมของผู้นำจะแสดงออกมาในสองมิติ คือ

2.1.1.2.1. มิติหรือปัจจัยที่แสดงถึงการริเริ่มงาน (Initiating Structure) แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของผู้นำในลักษณะที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกลุ่มและสมาชิก เพื่อการสร้างรูปแบบที่ดีขององค์การ แนวทางการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ในการทำงาน หรือเป็นลักษณะมุ่งงาน (Task Oriented)

2.1.1.2.2. มิติหรือปัจจัยที่แสดงถึงการมุ่งการรวมกลุ่ม (Consideration) แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมผู้นำในลักษณะที่เป็นมิตรภาพ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความอบอุ่น หรือเป็นมิติที่เน้นความสัมพันธ์ (Relationship Oriented) จะเห็นได้ว่า การศึกษาแบบของความเป็นผู้นำของผู้วิจัยคนละนี้ มิติทั้งสองจะแยกจากกัน โดยที่พฤติกรรมของผู้นำจะอยู่ระหว่างสองมิติดังกล่าว แทนที่จะเป็นเพียงมิติเดียว แบบของผู้นำจึงมีอยู่ 4 แบบ ตามลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกของความเป็นผู้นำคือ 1) ผู้นำที่มีพฤติกรรมการรวมกลุ่มต่ำ และการริเริ่มงานต่ำ 2) ผู้นำที่มีพฤติกรรมการรวมกลุ่มสูง และการริเริ่มงานต่ำ 3) ผู้นำที่มีพฤติกรรมการรวมกลุ่มต่ำ และการริเริ่มงานสูง 4) ผู้นำที่มีพฤติกรรมการรวมกลุ่มสูง และมีการริเริ่มงานสูง

2.1.1.3 เบลค; และโมตัน (Blake; & Mouton) ได้วางโครงการที่จะ

พัฒนาฝ่ายบริหารด้วยการใช้ Managerial Grid ศึกษาแบบต่าง ๆ ของความเป็นผู้นำ โดยถือหลักการว่า ผู้นำที่ดีที่สุดนั้นจะต้องเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญทั้งในเรื่องของตัวบุคคล และผลผลิต เครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบแบบของการเป็นผู้นำนั้นคือ แบบทดสอบที่แสดงพฤติกรรมผู้นำที่ให้ความสำคัญในเรื่องตัวบุคคล และผลผลิต ผู้นำที่ได้คะแนนสูงทั้งสองด้านย่อมเป็นผู้นำในอุดมคติ และเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้บริหารตามโครงการนี้ ผลที่ได้จากแบบทดสอบจะนำมาบันทึกลงใน Managerial Grid และจะจำแนกผู้นำออกเป็น 5 แบบ คือ 1) แบบที่ไม่ให้ความสนใจกับตัวบุคคลหรือผลผลิต 2) แบบที่มีมนุษยสัมพันธ์สูง 3) แบบมุ่งงาน 4) แบบทำงานเป็นกลุ่ม และ 5) แบบเดินทางสายกลาง

เรื่องบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำนี้ ชมพู พิงธรรม (2526:18-26) ได้ค้นคว้าองค์ประกอบของบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำขึ้น โดยศึกษาจากทฤษฎีการจัดระบบบุคลิกภาพของ ไอแซก และทฤษฎีโครงสร้างบุคลิกภาพของ กิลฟอร์ด ดังนี้

2.1.2 ทฤษฎีการจัดการระบบบุคลิกภาพของ ไอแซก (Eysenck) ได้อธิบายว่า บุคลิกภาพประกอบด้วยพฤติกรรมที่ระดับ พฤติกรรมดังกล่าวจัดระบบขึ้นตามระดับขั้นจากระดับต่ำถึงระดับสูงสุด

2.1.2.1 ระดับต่ำสุด คือระดับการตอบสนองเฉพาะอย่าง (Specific Responses) ได้แก่ การแสดงออก (Acts) ต่าง ๆ เช่น การตอบสนองต่อการทดสอบในการทดลองต่าง ๆ การตอบสนองต่อประสบการณ์ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน พฤติกรรมนี้สามารถสังเกตเห็นได้ อาจเป็นลักษณะ (Characteristic) ของบุคคล หรือไม่ได้

2.1.2.2 ระดับที่สองคือ ระดับการตอบสนองที่เป็นนิสัย (Habitual Responses) พฤติกรรมในระดับนี้คือ การตอบสนองเฉพาะอย่างซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดซ้ำภายใต้เหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกัน เช่น เมื่อการทดลองซ้ำ การตอบสนองของบุคคลจะคล้ายคลึงกันกับการตอบสนองเดิม หรือถ้าสถานการณ์ในชีวิตเกิดขึ้นซ้ำเดิม บุคคลจะแสดงปฏิกิริยาในลักษณะคล้ายคลึงปฏิกิริยาเดิม ปริมาณของการจัดระบบสามารถวัดได้ในรูปของสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น เช่น วัดออกมาในรูปของโอกาสที่จะเป็นไปได้ (Probability) ที่พฤติกรรมจะคงเส้นคงวาในสถานการณ์ที่เกิดซ้ำ

2.1.2.3 ระดับที่สาม คือระดับลักษณะนิสัย (Traits) ตัวอย่างพฤติกรรมในระดับนี้ ได้แก่ ลักษณะดีใจดี ลักษณะความหงุดหงิด และลักษณะความไม่ยืดหยุ่น เป็นต้น ลักษณะนิสัยเป็นตัวแปร (Theoretical Constructs) ที่ขึ้นอยู่กับค่าสหสัมพันธ์ภายในที่สามารถสังเกตได้ของพฤติกรรมระดับที่สอง ที่แตกต่างกันจำนวนหนึ่ง ในทัศนะของนักวิเคราะห์องค์ประกอบ ลักษณะนิสัยคือ องค์ประกอบกลุ่ม (Group Factors)

2.1.2.4 ระดับสูงสุด คือระดับรูปแบบของบุคลิกภาพ (Types) รูปแบบของบุคลิกภาพคือ การเก็บตัว พฤติกรรมในระดับนี้จัดระบบมาจากลักษณะนิสัย การจัดระบบขึ้นอยู่กับค่าสหสัมพันธ์ภายในที่สังเกตเห็นได้ของลักษณะนิสัยที่แตกต่างกันกลุ่มหนึ่ง รูปแบบของบุคลิกภาพถือว่าเป็นตัวแปรในระดับสูง (Higher-order Constructs)

2.1.4 ทฤษฎีโครงสร้างของบุคลิกภาพของ กิลฟอร์ด (Guilford) กิลฟอร์ดมีความเห็นทำนองเดียวกัน ไอแซกส์ นั่นคือเขาเชื่อว่า บุคลิกภาพมีโครงสร้างตามระดับชั้น ซึ่งประกอบด้วยลักษณะนิสัยในระดับของการสรุปที่แตกต่างกันคือ

2.1.4.1 ระดับการแสดงออกเฉพาะอย่าง กิลฟอร์ดไม่ได้อธิบายรายละเอียดของลักษณะนิสัยอันนี้ เขาเพียงแต่อธิบายว่า เป็นระดับที่ต่ำกว่าระดับเฮกซิส และเป็นดรชนีชี้บ่ง (Trait Indicator) ของเฮกซิส (Hexis)

2.1.4.2. ระดับเฮกซิส เฮกซิสเป็นลักษณะนิสัยในระดับของการสรุปที่ต่ำที่สุด เช่นเดียวกับระดับที่ต่ำสุดของไอแซกส์ แต่เฮกซิสมีความหมายกว้างกว่า เฮกซิสคือความโน้มเอียงที่จะประพฤติอย่างคงเส้นคงวา ในสถานการณ์ที่มีขอบข่ายจำกัด เฮกซิสได้มาจากการสังเกตพฤติกรรม โดยมีการแสดงออกเฉพาะอย่างเป็นดรชนีชี้บ่ง

2.1.4.3. ระดับลักษณะนิสัยเบื้องต้น ลักษณะนิสัยเบื้องต้นเป็นตัวการกำหนด เฮกซิส ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน และในขณะเดียวกันก็เป็นตัวการกำหนด การแสดงออกเฉพาะอย่างด้วย กิลฟอร์ด มีความคิดว่า องค์ประกอบในความหมายของนักวิเคราะห์องค์ประกอบควรจะอยู่ในระดับนี้

2.1.4.4. ระดับรูปแบบบุคลิกภาพ รูปแบบบุคลิกภาพเป็นลักษณะนิสัยที่อยู่ในระดับของการสรุปที่สูงกว่าระดับลักษณะนิสัยเบื้องต้น

จากทฤษฎีการจัดระบบบุคลิกภาพของ ไอแซกส์ และทฤษฎีโครงสร้างบุคลิกภาพของ กิลฟอร์ด ดังกล่าว ขมภู พิงธรรม ได้นำมาเน้นเป็นหลักในการกำหนดบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำ 8 ด้านดังนี้คือ

1. ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativeness) มีลักษณะนิสัย

- 1.1 การใช้ความคิด และทฤษฎีใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา
- 1.2 ความแรกเริ่ม และไม่ซ้ำแบบใคร
- 1.3 การริเริ่มในกิจกรรมต่าง ๆ
- 1.4 สนใจในความคิด หรือผลงานแรกเริ่มของผู้อื่น
- 1.5 เพิ่มพูนความสามารถที่จะพัฒนาทักษะในแสดงออกที่แจ่มชัด
- 1.6 ประเมินผลของตน และของผู้อื่นอยู่เสมอ
- 1.7 สนใจเสมอว่าทำไมต้องทำ ทำอย่างไร และกำลังทำอะไร

2. ด้านความยุติธรรม (Justice) มีลักษณะนิสัย

- 2.1 การปฏิบัติตนต่อคนอื่นด้วยความเที่ยงตรง
- 2.2 การไม่ลำเอียง ปราศจากอคติใด ๆ
- 2.3 การมีเหตุผลในการคิด และการทำ
- 2.4 การให้โอกาสแก่ทุกคนเท่าเทียมกัน
- 2.5 การลงสรุปอย่างมีเหตุผล
- 2.6 วางตนเป็นกลาง ไม่เอนเอียงในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ หรือโทษต่อผู้หนึ่งผู้ใด

3. ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (Internal Control) มีลักษณะนิสัย

- 3.1 มีความมั่นใจในการกระทำใด ๆ อย่างองอาจ
- 3.2 ไม่มีการลังเล หรือหวั่นวิตกในความสามารถของตน
- 3.3 มีความคิดอิสระ
- 3.4 กล้ารับผิดชอบ
- 3.5 แสดงความคิดเห็น หรือการแสดงออกอย่างกล้าหาญ
- 3.6 การพึ่งพาตนเอง
- 3.7 ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น

4. ด้านความรับผิดชอบ (Responsibility) มีลักษณะนิสัย

- 4.1 ความไว้วางใจได้
- 4.2 ความผูกพันกับงาน
- 4.3 ความละเอียดรอบคอบ
- 4.4 ความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด
- 4.5 การปรับปรุงให้ดีขึ้น
- 4.6 การให้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่
- 4.7 ความพากเพียรพยายาม
- 4.8 การรับความคิด หรือความชอบในผลงานของตน

5. ด้านความเห็นอกเห็นใจ (Humanity) มีลักษณะนิสัย

- 5.1 สนใจในปัญหา และความต้องการของผู้อื่น
- 5.2 ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น
- 5.3 การไม่เห็นแก่ตัว
- 5.4 ไม่มุ่งทำลายผู้อื่น
- 5.5 เคารพในสิทธิของผู้อื่น
- 5.6 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

6. ด้านความรอบคอบ (Cautiousness) มีลักษณะนิสัย

- 6.1 การทำงานอย่างมีแผน
- 6.2 การตรวจสอบสภาพความพร้อม
- 6.3 การแสดงออกตามความคิดที่กลั่นกรองแล้ว
- 6.4 การรวบรวมรายละเอียดข้อมูลก่อนการตัดสินใจ
- 6.5 การทำงานอย่างรัดกุม ประณีต และเป็นระเบียบ

7. ด้านความใจกว้าง (Open-mindedness) มีลักษณะนิสัย

- 7.1 การพร้อมที่จะรับความคิดใหม่ หรือแนวทางแก้ปัญหาอื่น ๆ
- 7.2 การรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์
- 7.3 การอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนอื่น
- 7.4 การให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น
- 7.5 การยอมรับความเปลี่ยนแปลง
- 7.6 การให้เหตุผล และความจริงใจในการแก้ปัญหา
- 7.7 พิจารณาสำรวจ และในความคิดเห็นของผู้อื่นเท่า ๆ กับตน
- 7.8 เสียสละเมื่อเกิดการขัดแย้ง

8. ด้านความมีวินัยในตนเอง (Self-disciplines) มีลักษณะนิสัย

- 8.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง
- 8.2 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
- 8.3 มีระเบียบ วินัย ที่ประจำกายในตนเอง
- 8.4 มีเหตุผล
- 8.5 เคารพในสิทธิของผู้อื่น
- 8.6 มีความซื่อตรงต่อตนเอง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

2.2.1 งานวิจัยในประเทศ

มีงานวิจัยในประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำ ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

ยาใจ รีละชาติ (2521:118) ได้ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาคตะวันออก เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และนำข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นผู้นำให้กับนักเรียน พบว่า คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่นักเรียนเลือก ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าพฤติกรรมที่พึงประสงค์ คือความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ และการวางแผน นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำด้านความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ และการวางแผนเป็นพิเศษ

จุลพล พูลภัทรนาวิน (2515:72-74) ได้ศึกษามโนภาพแห่งตน ความวิตกกังวล ความเกรงใจ และลักษณะความเป็นผู้นำและผู้ตาม ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนในกลุ่มผู้นำมีมโนภาพแห่งตนสูงกว่านักเรียนในกลุ่มผู้ตาม ซึ่งหมายความว่า ผู้นำเป็นบุคคลที่คิดเกี่ยวกับตนเอง รู้จักตนเองว่า “ฉันเป็นใคร” แล้วมีความสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างไร มากน้อยเพียงไหน” มากกว่ากลุ่มผู้ตาม

กรองเงิน วีระวงศ์สุวรรณ (2541: 71) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่มีองค์ประกอบของความเป็นผู้นำมาก จะแสดงความเป็นผู้นำได้มากตามองค์ประกอบที่ได้รับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุกัญญา วรรณบุตร (2543:60) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีลักษณะความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามโครงการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะความเป็นผู้นำของต่างประเทศที่น่าสนใจ มีดังนี้ เทอร์เรล และเชอร์ฟเฟอร์ (จันทรพีญ เจริญผลารักษ์. 2516:51; อ้างอิงจาก Terrel & Sherffler. 1985: 98) ได้ศึกษาพัฒนาการของความเป็นผู้นำในกลุ่มนักเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยฟลอริดา โดยเลือกนักเรียนที่เป็นผู้นำตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่12 ด้วยวิธีให้ครูเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนเอง ผลปรากฏว่า ครูใช้เกณฑ์การพิจารณาลักษณะของผู้เป็นผู้นำ ดังนี้คือ เป็นผู้นำทำกิจกรรมภายในกลุ่มได้คล่องแคล่ว เป็นผู้มีอิทธิพลต่อกลุ่มในการตัดสินใจ เป็นผู้ที่เป็นเพื่อนในชั้นให้ความเคารพในความคิดเห็น และยินดีเข้าร่วมกิจกรรมด้วย การวิเคราะห์หัตถ์แปรใช้สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) พบว่าตัวทำนายทั้งสามสหสัมพันธ์แบบพหุคูณกับตัวเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับความสนใจ การยอมรับตัวเอง และชีวประวัติสูงอย่างน่าเชื่อถือได้

สต็อกคิลล์ (Stogdill. 1969:91-133) ได้ศึกษาลักษณะต่าง ๆ ของความเป็นผู้นำสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสามารถทางด้านสติปัญญา ด้านภาษา การตัดสินใจ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสังคม
3. ความรับผิดชอบ ความเชื่อถือได้ ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ความร่วมมือกับกลุ่ม ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคม
5. ลักษณะแสดงตัวมีคนรู้จักมาก
6. มีอารมณ์มั่นคง มีอารมณ์ขัน
7. ฐานะทางเศรษฐกิจ

ชอร์ (แก้วจิต มากปาน. 2540:40-41; อ้างอิงจาก Shaw. 1981:329) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการยึดความคิดของตนเองของผู้ในกลุ่มที่มีผลต่อกลุ่ม โดยใช้ผู้นำที่ได้รับการฝึกให้แสดงพฤติกรรมความคิดของตนเป็นหลักในระดับต่าง ๆ กันพบว่า ผู้นำที่ไม่ยึดความคิดของตน คือ ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีโอกาสที่จะเป็นเอกฉันท์ได้ นอกจากนี้กลุ่มจะมองว่า ผู้นำแบบนี้เป็นผู้นำที่มีความสามารถ และเที่ยงตรงกว่าผู้นำที่ยึดความคิดตนเป็นหลัก

จากการวิจัยของ เทอร์แมน (โสภา ชูพิกุลชัย; และอรทัย ชื่นมนุชย์. ม.ป.ป. :216\$-\$218 ; อ้างอิงจาก Terman. n.d.) ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็ก 100 คน จากโรงเรียนประถมต้น ในรัฐอินเดียนา จุดประสงค์ทั่วไปของการวิจัยเพื่อค้นหาว่านักเรียนที่มีความเป็นผู้นำเป็นอย่างไร มีลักษณะอะไรบ้าง ในการทดลองเด็กแต่ละคนจะไม่มีใครมีความคุ้นเคยกันมาก่อน และไม่มีโอกาสได้เคยเล่น หรือร่วมงานกันมาก่อนเลย การทดลองเริ่มให้เด็กดูรูปภาพ และสิ่งของจำนวน 10 ภาพ อย่างรวดเร็ว จากนั้นให้เด็กไปอยู่ในห้องที่เงียบสงัด แล้วให้เด็กบอกว่าตนได้เห็นภาพอะไรบ้าง เป็นการทดลองความจำ แล้วจึงให้ดู

สหสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้นำกับความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีค่าสูง มีดังต่อไปนี้คือ กับความสนใจมีค่า .84 กับการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลมีค่า .83 กับการรู้จักตอบคำถามต่าง ๆ อย่างฉลาดมีค่า .82 กับการมีความคิดดีมีค่า .81 กับการรับรู้จักแนะนำในสิ่งที่มีคุณค่า .81 กับการเป็นผู้มีเหตุผลมีค่า .81 กับความสามารถให้คำแนะนำคนอื่น ๆ มีค่า .80 และกับการเป็นผู้นำความคิดริเริ่มมีค่า .80 ส่วนสหสัมพันธ์ระหว่างการเป็นผู้นำ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่สำคัญรองลงมาได้แก่ กับการเป็นคนรู้งานหนักมีค่า .65 กับการเป็นที่รักของคนทั่ว ๆ ไปมีค่า .57 กับการเป็นคนคบคนง่ายมีค่า .55 กับความเป็นมิตรกับคนทั่วไปมีค่า .55 กับความสดชื่นร่าเริงอยู่เสมอมีค่า .54 กับการมีบุคลิกภาพดีมีค่า .51 กับความตั้งใจในการทำงานมีค่า .50 กับการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมีค่า .47 กับการมีความรับผิดชอบมีค่า .44 กับการเป็นคนฉลาดมีค่า .36 กับการรู้จักกาลเทศะมีค่า .36 กับการรู้จักสมาชิกในกลุ่มของตนดีมีค่า .31

คินสลิงเกอร์ (Kinslinger. 1967:4155-B) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำกับตัวแปรสามตัวคือ ความสนใจ การยอมรับตนเอง และชีวประวัติ โดยใช้รูปแบบพร้อมกับการอธิบายอีกครั้งหนึ่ง ภาพละ 10 วินาที จากนั้นให้ตอบคำถาม จำนวน 23 คำถาม คำถามจะไม่เกี่ยวกับสิ่งที่เด็กเห็นรูปภาพ 11 คำถาม ในการถามผู้ทดลองจะดูถึงบุคลิกภาพของเด็ก จากจำนวนครั้งของการตอบ ดูการเลียนแบบความคิดริเริ่ม ความคิดเชิงแนะนำ เป็นต้น ผลการทดลองสรุปได้ดังนี้

1. เด็กส่วนใหญ่เลือกการตอบโดยเลียนแบบผู้ที่เป็นผู้นำ
2. ผู้นำจะต้องมีความคิดเชิงแนะนำโดยเฉลี่ยสูง ผู้นำจะมีความสำคัญในการแนะนำบุคคลอื่นให้ไปในทางที่ถูกที่ควร
3. ผู้นำในการทดลองครั้งนี้ โดยทั่วไปจะมีรูปร่างใหญ่โตกว่าคนอื่น แต่งตัวดี มีชื่อเสียง ฉลาด พูดจูงใจคนได้ดี รูปร่างหน้าตาดี มีอารมณ์เยือกเย็น ไม่ฉุนเฉียว ไม่เห็นแก่ตัว
4. จากเหตุผลของเด็กในการเลือกเพื่อนเป็นผู้นำตามความคิดของตนนั้น ได้แสดงว่าเด็กที่ถูกเลือกจะต้องเป็นคนฉลาด และมีความประพฤติดี
5. จากเหตุผลของครูในการเลือกเด็กเป็นผู้นำ ครูให้เห็นผลว่านักเรียนที่เป็นผู้นำนั้นจะต้องมีความสามารถ เฉลียวฉลาด มีความประพฤติเรียบร้อย ร่าเริง

จากเอกสารงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศพบว่า เด็กที่มีลักษณะความเป็นผู้นำมีความแตกต่างระหว่างตนทางด้านตนตามอัตภาพ และตนตามปณิธานน้อยกว่าเด็กที่มีความเป็นผู้นำต่ำ ผู้นำเป็นบุคคลที่มีต่อเกี่ยวกับตนเอง รู้จักตนเองว่า “ฉันเป็นใคร” แล้วมีความสัมพันธ์กับคนอื่นอย่างไร มากน้อยเพียงไหน มากกว่ากลุ่มผู้ตาม และความเป็นผู้นำเป็นตัวเกณฑ์ การศึกษาครั้งนี้ทำให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำ และวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากร และเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่มีความเป็นผู้นำน้อย โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 40 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 ที่มีความเป็นผู้นำน้อย จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากรโดยมีขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยได้ประเมินความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน โดยใช้แบบสอบถามความเป็นผู้นำได้นักเรียนที่มีความเป็นผู้นำน้อย จำนวน 30 คน

2.2 ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจของนักเรียนในข้อ 2.1 ในการเข้าร่วมการทดลอง ปรากฏว่า นักเรียนสมัครใจเข้าร่วมการทดลองทุกคน ผู้วิจัยจึงสุ่มนักเรียนที่มีความสมัครใจ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 30 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสอบถามความเป็นผู้นำ
2. โปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบสอบถามความเป็นผู้นำ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามความเป็นผู้นำ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้นำ

1.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความเป็นผู้นำที่ได้จากข้อ 1.1 โดยปรับปรุงแบบสอบถามของ เนาวะรัตน์ ถาวร (2546) และสมศักดิ์ ขำอ่อน (2532)

1.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเป็นผู้นำที่สร้างขึ้น ไปหาความเที่ยงตรงโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านคือ รองศาสตราจารย์เวणी กริทอง อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ พิจารณาข้อความในแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความเป็นผู้นำจำนวน 28 ข้อ ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนเพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจ จำแนกเป็นรายข้อโดยใช้เทคนิค 25% กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ แล้วทดสอบด้วย t-test และคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ มีค่า t ระหว่าง 2.393-7.937 ได้จำนวน 24 ข้อ

1.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้วจำนวน 24 ข้อในข้อ 1.4 มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Cefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7808

ลักษณะของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ เป็นแบบสอบถามที่เป็นสถานการณ์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างแบบสอบถามความเป็นผู้นำ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกตอบข้อที่ตรงกับใจของนักเรียนมากที่สุดจาก 3 คำตอบ แล้วเขียนเครื่องหมาย X ทับบนกระดาษเพียง 1 ตัวเลือก (คำตอบของนักเรียนจะไม่เกิดผลเสียหายต่อนักเรียนและโรงเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น) โดยปฏิบัติดังนี้

1. ให้นักเรียนคิดว่านักเรียนเอง คือบุคคลที่อยู่ในเรื่องนั้น ๆ
2. ในตอนท้ายของแต่ละเรื่องจะเป็นตอนที่นักเรียนต้องตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งให้เหตุผลในการตัดสินใจ
3. แบบสอบถามนี้ต้องการทราบเพียงว่า หากนักเรียนเผชิญสถานการณ์ นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร และใช้เหตุผลอย่างไรในการตัดสินใจ
4. หากนักเรียนไม่เข้าใจวิธี หรือข้อความใด เรื่องราวใด ขอให้นักเรียนถามจากคุณครูก่อนลงมือทำ เมื่อนักเรียนเข้าใจแล้วลงมือทำ

ตัวอย่าง การทำงานเป็นทีม ด้านความสามารถในการทำงาน

ในห้องเรียนชั่วโมงวิชาสังคมศึกษา ครูให้ทำงานเป็นกลุ่มโดยมีเดชาซึ่งเป็นคนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสมยศเป็นคนขี้อายไม่กล้าแสดงออกอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น เมื่อคุณครูมอบหมายให้นำผลงานของกลุ่มมาเสนอหน้าชั้นเพื่อน ๆ ในกลุ่มอยากให้สมยศไปนำเสนอหน้าชั้นบ้าง ถ้านักเรียนเป็นสมยศนักเรียนจะอย่างไร

- ก. รับอาสาออกไปนำเสนอหน้าชั้นทันที (3)
- ข. พยายามบ้ายเบี่ยงในตอนแรก แต่ก็ออกไปนำเสนอหน้าชั้นในที่สุด (2)
- ค. ปฏิเสธและพยายามขอให้เดชาออกไปนำเสนอหน้าชั้น (1)

ตัวอย่าง การทำงานเป็นทีม ด้านแรงจูงใจ

ในห้องเรียนสุรัชย์มักไม่ค่อยชอบเรียนหนังสือ และชอบหนีเรียนบ่อย ๆ แต่อยากเป็นนักบินมากถ้านักเรียนเป็นเพื่อนสนิทของสุรัชย์ นักเรียนควรทำอย่างไร

- ก. เรื่องส่วนตัว ไม่อยากยุ่งเกี่ยว (1)
- ข. พยายามห้ามปรามว่าอย่าหนีเรียน (2)
- ค. ชักจูงให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียน เพราะคนที่จะเป็นนักบินก็ต้องมีผลการเรียนที่ดี (3)

ตัวอย่าง การทำงานเป็นทีม ด้านความคิดริเริ่ม

ด้านหลังของโรงฝึกงาน มีซอนไม้เก่าวางอยู่ 10 ชิ้น และมีกระถางต้นไม้ที่ไม่ได้ใช้งาน นักเรียนคิดว่าสิ่งของเหล่านี้น่าจะทำอะไรได้บ้าง

- ก. ปล่อยไว้เฉย ๆ อย่าไปวุ่นวาย (1)
- ข. ขออนุญาตเอาของเหลือใช้ต่าง ๆ มาช่วยกันจัดสวนหย่อมให้ดูสบายตา (3)
- ค. ขนเอาไปทิ้งจะได้ดูสะอาดตา (2)

ตัวอย่าง การทำงานเป็นทีม ด้านการประสานงาน

ในการเข้าค่ายวิชาลูกเสือ สุรัชชัยสั่งให้ทุกคนร่วมกันสร้างหอคอยไม้ไผ่ตามที่ตนเองสั่งการ จนหมดเวลาก็ไม่สำเร็จ และยังเกิดความผิดพลาดจนไม่ได้คะแนน ถ้านักเรียนเป็นสุรัชชัย นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ช่วยกันอ่านคำสั่งและจัดการประชุมหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน (3)
- ข. ให้ทุกคนช่วยกันทำตามคำสั่งของตนเองโดยไม่ต้องมีเงื่อนไข (1)
- ค. ถือว่าได้ทำแล้ว ได้แค่นี้ก็แค่นั้น เพราะเป็นวิชาไม่มีเกรด (2)

ตัวอย่าง การตัดสินใจ ด้านความสามารถในการเลือกแนวทางปฏิบัติ

นำชัยเป็นตัวแทนของโรงเรียน ต้องไปแข่งขันตอบปัญหา แต่เมื่อถึงวันแข่งขัน กลับต้องไปต่างจังหวัดกับบิดา ถ้านักเรียนเป็นนำชัย จะตัดสินใจอย่างไร

- ก. ไปกับบิดา เพราะเรื่องส่วนตัวสำคัญกว่า (1)
- ข. ขอร้องให้เพื่อนคนอื่นไปแทน (2)
- ค. ต้องไปเป็นตัวแทนโรงเรียนในการแข่งขันตอบปัญหา (3)

ตัวอย่าง การตัดสินใจ ด้านวิธีดำเนินการเพื่อเป้าหมายกลุ่ม

ในการเรียนวิชาภาษาไทย คุณครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 2 กลุ่ม ในการจัดบอร์ดวันสุนทรภู่ และกลุ่มของนักเรียนได้เตรียมเอกสาร และรูปภาพต่าง ๆ มาเป็นอย่างดี แต่อีกกลุ่มมีรูปภาพที่น้อย และไม่เข้ากับบรรยากาศในวันสุนทรภู่ นักเรียนคิดว่า จะทำอย่างไร

- ก. ไม่ต้องแบ่งให้ เพราะไม่รู้จักเตรียมให้ดี (1)
- ข. แบ่งรูปภาพ และบทความบางส่วนให้ เพื่อความสำเร็จด้วยกัน (3)
- ค. รอให้กลุ่มตนเองทำเสร็จก่อน ที่เหลือค่อยนำไปให้กลุ่มอื่น (2)

เกณฑ์ในการให้คะแนน

- 3 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีความเป็นผู้นำมาก
- 2 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีความเป็นผู้นำปานกลาง
- 1 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีความเป็นผู้นำน้อย

2. โปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่มดังนี้

- 2.1 ศึกษาค้นคว้า เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
- 2.2 สร้างโปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่มที่ได้จากข้อมูลในข้อ 2.1 ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า และนิยามศัพท์เฉพาะ
- 2.3 นำโปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่มไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ เจริญ กীরทอง อาจารย์วิไลลักษณ์ พงษ์โสภณและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ ตรวจสอบความเที่ยงตรง และให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ และวิธีดำเนินการกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 2.4 นำโปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่มมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปัญญาวรคุณ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของวัตถุประสงค์วิธีการดำเนินการ และเวลาที่ใช้ในการทดลอง
- 2.5 นำโปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่มมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปดำเนินการทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที รวม 12 ครั้ง เวลา 15.00 น. ถึง 15.50 น. ในวันพฤหัสบดีที่ 25 กรกฎาคม ถึงวันศุกร์ที่ 19 สิงหาคม 2548 (ดังรายละเอียดในภาคผนวก)

การรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design

การกำหนดการเข้ากลุ่ม	ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
RE	T_{1E}	$\bar{X}$	T_{2E}
RC	T_{1c}	$\sim$	T_{2C}

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

R	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม
E	แทน	กลุ่มทดลอง
C	แทน	กลุ่มควบคุม
T_{1E} T_{2E}	แทน	การสอบก่อน และสอบหลังในกลุ่มทดลอง ตามลำดับ
T_{1c} T_{2C}	แทน	การสอบก่อน และสอบหลังในกลุ่มทดลอง ตามลำดับ
$\bar{X}$	แทน	การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่ม
$\sim$	แทน	การไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

วิธีการดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง Randomized Control Group Retest-Posttest Design เป็นขั้น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนทดลอง

ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำ แล้วเก็บคะแนนก่อนทดลอง (Pretest)

ขั้นที่ 2 ขั้นทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง ดังนี้

2.1 กลุ่มทดลองดำเนินการทดลองตามโปรแกรมการฝึกการใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ๆ ละ 50 นาที รวม 12 ครั้ง เวลา 15.00 น.- 15.50 น. ในวันจันทร์ที่ 25 กรกฎาคม 2548 ถึง วันศุกร์ที่ 19 สิงหาคม 2548 สำหรับกลุ่มควบคุมไม่ได้ใช้กิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังทดลอง

ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำชุดเดิม แล้วเก็บคะแนนหลังทดลอง (Posttest) มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อน และหลัง ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

- 1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)
- 1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ โดยใช้เทคนิค 25% ของกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำแล้วทดสอบโดยใช้ t-test

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเป็นผู้นำโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อน และหลังได้รับและไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้ t-test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Sample)

3.2 เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้ t-test แบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent Sample)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ และอักษรที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายผลของการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมายดังนี้

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

$\bar{X}_{diff}$ แทน ผลต่างของค่าคะแนนเฉลี่ย

S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

S.D._{diff} แทน ผลต่างของค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา T-distribution

ΣD แทน ผลต่างของคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อน และหลังการทดลอง

ΣD^2 แทน ผลต่างของคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อน และหลังการทดลองยกกำลัง 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับ

กิจกรรมกลุ่ม

2. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังที่ไม่ได้รับ

กิจกรรมกลุ่ม

3. เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับ

กิจกรรมกลุ่ม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ดังแสดงในตาราง 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการ ใช้กิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มทดลอง	N	$\bar{X}$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนการทดลอง	15	64.73	4.09	72	580	4.54**
หลังการทดลอง	15	69.53	1.46			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 แสดงว่า ภายหลังจากใช้กิจกรรมกลุ่ม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มทดลองมีความเป็นผู้นำมากขึ้นกว่าก่อนได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มควบคุม	N	$\bar{X}$	S.D	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนการทดลอง	15	65.27	3.41	33	91	7.43**
หลังการทดลอง	15	69.53	2.69			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 แสดงว่า ภายหลังจากไม่ได้ใช้กิจกรรมกลุ่ม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มควบคุมมีความเป็นผู้นำมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากไม่ได้ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}_{diff}$	S.D. _{diff}	t
กลุ่มทดลอง	15	4.80	4.09	2.41*
กลุ่มควบคุม	15	2.20	1.15	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีความเป็นผู้นำมากขึ้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ การใช้กิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเป็นผู้นำมากขึ้นกว่าการที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อน และหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อน และหลังไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม กับนักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. นักเรียนมีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. นักเรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีความเป็นผู้นำมากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความเป็นผู้นำน้อยโรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 40 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2547 จำนวน 40 คนที่มีความเป็นผู้นำน้อย โดยการสุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. โปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. แบบสอบถามความเป็นผู้นำ

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นก่อนการทดลองผู้วิจัยให้กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำ แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนทดลอง
2. ขั้นทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองในกลุ่มทดลองโดยใช้กิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมที่สร้างขึ้นทั้งหมด 12 ครั้ง ๆ ละ 50 นาที เวลา 15.00 น. – 15.50 น. ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 25 กรกฎาคม 2548 ถึง วันศุกร์ที่ 19 สิงหาคม 2548 สำหรับกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. ขั้นหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการทดลองให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มตอบแบบสอบถามความเป็นผู้นำอีกครั้งหนึ่ง แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง
4. นำคะแนนความเป็นผู้นำก่อน และหลังการทดลองในข้อ 1 และ ข้อ 3 มาวิเคราะห์หาค่าสถิติต่อไปเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความเป็นผู้นำของนักเรียน ก่อนและหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำของนักเรียน ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. เปรียบเทียบผลต่างของความเป็นผู้นำของนักเรียน ที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม กับนักเรียน ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียน มีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียน มีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียน ที่เข้าร่วมการใช้กิจกรรมกลุ่มมีความเป็นผู้นำมากกว่านักเรียน ที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนไชยฉิมพลีวิทยาคม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปรากฏดังนี้

1. นักเรียนมีความเป็นผู้นำมากขึ้นหลังจากได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 แสดงว่าการใช้กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ ทั้งนี้เพราะการได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา และถือว่าการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) เป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง (บุญยงค์ นิสภาวณิชย์. 2525:21) สอดคล้องกับ พรรณพิศ วาณิชยการ (2528:87) กล่าวว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งให้ความอบอุ่นปลอดภัย และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ทำให้เกิดการยอมรับในตนเองและผู้อื่นอันเป็นแรงผลักดัน ให้เกิดการพัฒนาตนเองในต่าง ๆ ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ คมเพชร จัตรศุภกุล (2532:96-97) ที่กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาบุคคล เพราะว่ากิจกรรมกลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้เล่นเกม แสดงบทบาทสมมติ อภิปรายกลุ่ม ตลอดจนศึกษากรณีตัวอย่าง ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มมากขึ้น มีส่วนร่วมแก้ปัญหา มีการอภิปรายและสรุปร่วมกัน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กิจกรรมกลุ่มอันประกอบด้วย การใช้สถานการณ์จำลองกรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ เกม การอภิปรายกลุ่มดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิญา วันกิ่ง (2546:60) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการอารมณ์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบุรีรัมย์วิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเองสูงขึ้น หลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลาวัณย์ มหาทุมะรัตน์ (2529:52) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสุรศักดิ์สุวรรณวิทยา อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2528 ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

นอกจากนี้จากการสังเกตของผู้วิจัย ในขณะที่ดำเนินการทดลอง การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มทดลองพบว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มครั้งแรกเป็นการปฐมนิเทศ บรรยายภาคเติมไปด้วยความสนุกสนาน และมีความเป็นกันเองโดยนักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือ และกระตือรือร้น ในการเข้าร่วมกิจกรรม จากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า ในระยะแรก ๆ นักเรียนยังไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือการอภิปรายกลุ่มมากนัก เมื่อมีการใช้สถานการณ์จำลองในการแสดง ก็ยังไม่กล้าแสดงออก โดยมีท่าทีหวัหระ ยิ้ม บางครั้งก็หยุดแสดงไปชั่วขณะ แต่ในระยะต่อมาตั้งแต่ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจ ใส่ใจ ในกิจกรรมมากขึ้น กล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าแสดงตามบทบาท ได้อย่างเต็มที่ นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี มีการแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน ทำให้นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการฝึกทุก ๆ ครั้ง ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม โดยนักเรียนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมกลุ่มอีก โดยการใช้เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง และการอภิปรายกลุ่ม นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง รู้จักและเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนานักเรียนในกลุ่มทดลองให้มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นได้

2. นักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีการพัฒนาความเป็นผู้นำมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 แสดงว่าความเป็นผู้นำของนักเรียนสามารถพัฒนาได้แม้ไม่ได้รับการฝึกการใช้กิจกรรมกลุ่ม แต่อาจได้รับจากการเรียนรู้เพิ่มเติมในเนื้อหา วิชาต่าง ๆ จากการสังเกตการกระทำของเพื่อน ๆ ทำให้นักเรียนมีความสนใจในการพัฒนานตนเองให้มีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ยาวพา เตชะคุปต์ (2517:28) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนที่มีอายุและความสามารถที่แตกต่างกันได้ รวมทั้งยังพบว่า การสอนตามทฤษฎีนี้ ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ประดับ เรืองมาลัย (2531:16) กล่าวว่า วัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 11-13 ปี ชอบการรวมกลุ่ม และต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จึงได้มีโอกาสแสดงออกแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม การเข้าร่วมกลุ่มจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ แรงจูงใจในการทำงาน

ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับ สาลี จบศรี (2531:48) ที่ได้ศึกษาถึงความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม “ผิวนครราษฎร์บำรุง” จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า การใช้การเรียนการสอนแบบปกติสามารถพัฒนาความเป็นผู้นำได้ดีขึ้นกว่าก่อนได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ นิสร่า คำมณี (2544:48) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ด้านการจูงใจตนเอง

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มมีความเป็นผู้นำมากขึ้นกว่านักเรียนชั้นที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 แสดงว่าการใช้กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความเป็นผู้นำได้มากกว่าการไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มทั้งนี้เพราะ กิจกรรมกลุ่มมีการนำเทคนิคหลายเทคนิค ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง เกม และบทบาทสมมติ ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน และจากการลงมือปฏิบัติเปรียบเสมือนกับการเผชิญสถานการณ์จริง เมื่อได้ทดลองปฏิบัติหลายครั้ง ในการทดลองมีการอภิปรายกลุ่มซึ่งต้องใช้ความคิดของสมาชิกทุกคนในกลุ่มทำให้เกิดความคิดเห็นในมุมมองต่าง ๆ จนทำให้นักเรียนมีการพัฒนาความเป็นผู้นำในการทำงานได้มากขึ้น ซึ่งเป็นวิธีที่แปลกใหม่ที่สร้างความสนใจให้กับนักเรียนที่กระตือรือร้นที่จะแสดงออกมาซึ่งความเป็นผู้นำซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี และเยาวพา เตชะคุปต์ (2522:57) ที่กล่าวว่า ประสบการณ์จากการเรียนรู้การมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรม ส่งเสริมการวิเคราะห์ ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งการฝึกเช่นนี้ผู้เรียนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของคนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ คมเพชร จิตรสกุล (2522:96-68) ที่กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคล เพราะกิจกรรมกลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เล่นเกม แสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม สถานการณ์จำลอง เทคนิคแม่แบบ ตลอดจนการศึกษากรณีตัวอย่าง ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา แต่กลุ่มควบคุมซึ่งไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่มแม้จะมีการพัฒนาความเป็นผู้นำมากขึ้นกว่าเดิมแต่ก็ยังน้อยกว่ากลุ่มทดลองเพราะไม่ได้รับประสบการณ์ตรง ไม่มีการฝึกการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และสนุกสนานจึงพัฒนาความเป็นผู้นำได้น้อยกว่ากลุ่มทดลอง

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญศรี จีรธนาเจริญเลิศ (2530:48) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร พบว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มทำให้มีการปรับตัวกับเพื่อนได้ดีกว่าการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริวรรณ ฉันทะนะสานนท์ (2541:49) ที่ศึกษาเรื่อง ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญ คอนแวนต์ สีลม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้ จากการสังเกตของผู้วิจัยก่อนและหลังการทดลองกิจกรรมกลุ่ม พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีความกระตือรือร้นก่อนทดลองใกล้เคียงกัน แต่ หลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีความกระตือรือร้นในการตอบแบบสอบถามและมีความมั่นใจมากกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งนี้เพราะกลุ่มทดลองกล้าแสดงออกในความเป็นผู้นำได้มากกว่ากลุ่มควบคุมจากผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั่นเอง

ดังนั้นจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการได้รับกิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเป็นผู้นำมากขึ้นกว่าการที่ไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ความเป็นผู้นำมากขึ้น จึงควรส่งเสริมให้มีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป โดยมีครูและผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูแนะแนวเป็นผู้นำเทคนิคไปใช้ในการพัฒนาความเป็นผู้นำ

1.2 ควรมีการฝึกอบรมการใช้กิจกรรมกลุ่มให้กับครูผู้สอน และครูแนะแนว เพราะผู้ใช้เทคนิคดังกล่าวควรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการใช้กิจกรรมกลุ่มซึ่งเป็นเทคนิคที่ดึงดูดและสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทดลองการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำของนักเรียนในระดับอื่น ๆ เช่น ระดับช่วงชั้นเรียนที่ 3 ระดับช่วงชั้นเรียนที่ 4 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ด้วย เป็นต้น

2.2 ควรมีการนำเทคนิคทางจิตวิทยาอื่น ๆ พัฒนาความเป็นผู้นำ เช่น การใช้เทคนิคแม่แบบ การวางเงื่อนไข และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นต้น

2.3 ควรทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาตัวแปรตามอื่น ๆ เช่น ความเสียสละ และความมีน้ำใจ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกษม สุริยภัณฑ์. (2524). *ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถภาพกลไก กับลักษณะความเป็นผู้นำ*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- คมเพชร จัตรศุภกุล. (2522). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์.
- คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ.
- จุฑานุช บุษปวนิช. (2547). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเทวราชกุญชร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จันทร์เพ็ญ เจริญผลารักษ์. (2516). *การศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำ
(Leadership) กับความเกรงใจ (Kreingchai) และโลกทัศน์แบบควบคุมจาก
ภายนอก- ภายใน (World view of External – Internal control)*. ปริญญาานิพนธ์
กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยวิชาการศึกษา.
ถ่ายเอกสาร.
- นรารัตน์ กิจเจริญ. (2547). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการรับรู้ความสามารถแก้ปัญหา ด้านการ
เรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยมิชชัน วิทยาเขตมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก
จังหวัดสระบุรี*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เนาวะรัตน์ ถาวร. (2546). *การใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความมั่นใจของนักเรียนชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกุหลาบวัฒนา กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ภวันนิภา โรจนพันธ์. (2547). *การเปรียบเทียบผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก และการ
เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนวัดราชผาติการาม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

- มงคลรัตน์ ลิ้มพา. (2547). ผลของการใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือแข่งขันควบคู่กับการควบคุมตนเองและการเรียนรู้แบบร่วมมือแข่งขันควบคู่กับการปรับสินไหมที่มีต่อพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 21 อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา พวยอ้วน. (2547). การศึกษา และพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นปีที่ 3 โรงเรียนธารนพเก้า จังหวัด สระแก้ว. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุขวสา จันทรอินทร์. (2542). ผลการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความเป็นผู้นำ ของนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมาน สายสุข. (2525). การใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกในชั้นเรียน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ ขำอ่อน. (2532). ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิษณุโลกศึกษา จังหวัดพิษณุโลก. ปรินญานิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. ถ่ายเอกสาร.
- สิริวรรณ ฉันทะสานนท์. (2541). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์สีลม กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุดม ลำอาจค์กุล. (2519). ลักษณะความเป็นผู้นำ ความเคร่งเครียด และความเชื่อมั่นในตนเองของวัยรุ่นไทยภาคกลาง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- อรรณณ เอื้อกิจ. (2547). ผลของการเรียนรู้แบบชิปปาโมเดล ที่มีต่อเจตคติต่อการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศิลาจารย์พัฒนเขต บางซื่อ กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Bartlett. Claude J. (1959, July). "Dimensions of Leadership Behavior in Classroom Discussion Group." *Journal of Education Psychology*. 5: 384-385.
- Cartwright. Dorwin., and Lowin Zander. (1968). *Group Dynamics : Research and Theory*. New York : Harper and Row Publishers.
- Deighton, Lee C. (1971). "Small Group Instruction," in *The Encyclopedia of Education*. New York : The Macmillan Company and Free Press.
- Evans, K.M. (1964, February). "Sociometry in School-II Application," *Educational Research VI*.
- Fiedler, Fred E. (1967). *A Theory of Leadership Effectiveness*. New York : McGraw-Hill.
- Flaherty, Rita M. (1967 ,April). "Personality Traits of College Leaders," *The Journal of Educational Research*. 60(8) :377-378.
- Kinslinger, H.I. (1967, May). "The interest, Self Perception and Life History Correlation of Leadership," in *Dissertation Abstracts*. 27:4155-B;
- Krech, David, Richard S. Crutchfield and Egerton L. Ballachy. (1962). *Individual in society*. New York : McGraw-Hill.
- Lex, James Joseph. (1973 , May). " Attitude Change of Seminary Students Associated with a Course in GroupDynamics," in *Disscrtation Abstracts*. 11: 6093-A
- McKellar, Carolyn perkins. (1977, January). "The Effects of Assertive Behavior Training in College SophomoresAnd Graduate Students, *Dissertation Abstracts International*. 3:4054-A.
- Merrifield, Chareles W. (1967). *Leadership in Voluntary Interprise*. New York: Oceans Publications.
- Ragon, William B. and Gene D. Shephred. (1971). *Moern Elementray Curriculum*. 4th ed. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
โปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม

โปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
1	ปฐมนิเทศ	จับคู่	1. เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศ ความคุ้นเคย และ ความเป็นกันเอง ภายในกลุ่มที่ร่วมการ ทดลอง 2. เพื่อให้นักเรียน เข้าใจจุดมุ่งหมาย ความหมาย ความสำคัญ และ ประโยชน์ของความ เป็นผู้นำ 3. เพื่อให้นักเรียน เข้าใจวิธีการใช้ กิจกรรมกลุ่ม เกม การ ใช้ตัวแทนบทบาท สมมติ การอภิปราย หมู่ ตลอดจนช่วงเวลา ระยะเวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ที่ใช้ในการ ทดลอง	ผู้วิจัยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ เพื่อ สร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้น ระหว่างนักเรียนทุกคน และ ผู้วิจัย ดังนี้ 1. ผู้วิจัยแนะนำตนเอง และให้ นักเรียนแนะนำตนเอง 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมทำ กิจกรรม สร้างความคุ้นเคย และสร้างบรรยากาศที่ดีในการ ทำงานร่วมกันโดยให้นักเรียน เล่นเกมจับคู่ มีขั้นตอนดังนี้ 2.1 ผู้วิจัยแจกกระดาษ ตัวเลข 0-9 คนละ1ใบ 2.2 ผู้วิจัยร้องเพลงให้นักเรียน เดินเป็นวงกลม จนผู้วิจัยเป่า นกหวีดพร้อมกับบอกว่าเป็น จำนวนเลขใด นักเรียนต้องวิ่ง ไปจับคู่พร้อมกับนั่งลงซักถาม ข้อมูลส่วนตัว	กระดาษที่มี ตัวเลข 0-9 จำนวน 22 ใบ

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				2.3 ผู้วิจัยได้เลือกถามข้อมูลของแต่ละคู่โดยให้เพื่อนเป็นผู้แนะนำคู่ของตนเอง 2.4 ผู้วิจัย และนักเรียนช่วยกันสรุปถึงประโยชน์จากการเล่นเกม 3. เมื่อบรรยายภาคภายในกลุ่มมีความอบอุ่นเป็นกันเองมากขึ้น ผู้วิจัยชี้แจงให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย ความสำคัญของการใช้กิจกรรมกลุ่ม 4. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น สนทนาซักชวนและผู้วิจัยชี้แจง ตีความ กำหนดวันเวลา สถานที่ใช้ในการทดลอง พร้อมทั้งให้ซักถามข้อสงสัย การประเมินผล 1. สังเกตจากท่าทางการปฏิบัติตนของนักเรียน ขณะร่วมกิจกรรม 2. สังเกตการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ซักถาม และการสรุปของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
2	เปิดเผย ตนเอง และ เข้าใจผู้อื่น เพื่อการ ทำงานเป็น ทีม	“ข้าพเจ้าเป็น ใคร”	เพื่อให้นักเรียนรู้จัก ตนเอง และเข้าใจผู้อื่น เพื่อพัฒนาสู่ความเป็น ผู้นำด้านการทำงาน เป็นทีม	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่ม โดย เทคนิคเกม มี 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย นักเรียน อธิบายถึง กิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติ 1.2 ผู้วิจัยแจกเอกสาร และ อธิบายการปฏิบัติโดยมีเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ 1.2.1 ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม 1.2.2 ให้นักเรียนอ่านข้อความ และตอบคำถามลงในกระดาษ 1.2.3 เมื่อตอบคำถามเสร็จ ให้ นักเรียนส่งเอกสารของตัวเอง ไปให้เพื่อน แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง 1.2.4 เปิดโอกาสให้นักเรียน ซักถาม และลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนแต่ละคนร่วมกัน อภิปราย 2.1.1 นักเรียนคิดว่ากิจกรรมนี้ ให้ประโยชน์ในเรื่องใด 2.2 ผู้วิจัยคอยสรุป สักถามและ เชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์ หลักการ 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม 3.2 นักเรียนรวบรวมความ คิดเห็น จากการอภิปราย ร่วมกัน และจากการสรุปของผู้ อภิปราย และสรุปถึงผลการนำไปใช้	1. กระดาษที่ มีคำถาม เกี่ยวกับตัว ทำการ ทดลอง 2.ดินสอ ยางลบ นกหวีด

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ข้าพเจ้าเป็นใคร” ขั้นที่ 4 ขั้นประเมิน 4.1 นักเรียนรวมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม ประเมินผล 1. สังเกตความสนใจ และความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน 2. สังเกตการแสดงออกของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
3	ความเป็นผู้นำด้านความสามารรถในการทำงาน	ผู้นำแบบไหน	เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักความเป็นผู้นำในด้านการทำงานเป็นทีม	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้ 1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 และ 8 คน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ผู้นำแบบไหน” เพื่อให้นักเรียนร่วมกันศึกษาและแสดงความรู้สึก 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อความเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ 2.1.2 นักเรียนคิดว่า สมพร และ สัมพันธ์ มีความเป็นผู้นำแบบไหน 2.1.3 นักเรียนคิดว่าจะเลือกใครเป็นผู้นำ เพราะเหตุใด 2.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย	เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ผู้นำแบบไหน”

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์ หลักการ 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม 3.2 นักเรียนรวบรวมความคิด จากการอภิปรายร่วมกัน และ จากข้อสรุปของผู้วิจัย 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับประโยชน์ของความ เป็นผู้นำแบบต่าง ๆ และสรุป วิธีการนำไปใช้ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมิน 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำ กิจกรรม 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่ง กันและกันในการทำกิจกรรม การประเมินผล 1. สังเกตจากความสนใจใน การศึกษากรณีตัวอย่างของ นักเรียน 2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการ สรุปของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
4	การทำงานเป็นทีม	“สร้างเจดีย์”	เพื่อให้รู้จักการทำงานเป็นทีมด้านความคิดริเริ่ม ความสามารถในการทำงาน	ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้เทคนิคเกม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัย กล่าวทักทายนักเรียน อธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติ 1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 กับ 8 คน 1.3 ผู้วิจัย แจกอุปกรณ์ และอธิบายการปฏิบัติโดยมีเงื่อนไขต่อไปนี้เป็น 1.3.1 ต้องสร้างเจดีย์จากอุปกรณ์ที่แจกให้โดยใช้การต่อเป็นรูปแบบต่าง ๆ ห้ามตัดกระดาษ ต่อได้อย่างเดียว 1.3.2 จัดการตัดสินโดย เจดีย์ต้องมีคุณสมบัติ ต่อได้สูงที่สุด แข็งแรงที่สุด ต้องเคลือบยาไปตั้งที่ไหนก็ได้สวยงามที่สุดมีการระบายสีตกแต่งลวดลายต่าง ๆ 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และให้ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1.1 นักเรียนมีวิธีการสร้างอย่างไร 2.1.2 นักเรียนคิดว่ากิจกรรมนี้ให้ประโยชน์ในเรื่องใดบ้าง 2.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย	อุปกรณ์ 1. กระดาษ 2. เทปกาว 3. ปากกาเมจิก 4. กรรไกร

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์ หลักการ 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวความคิดเห็นจากการอภิปรายร่วมกันและจากการสรุปของผู้วิจัย 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม และสรุปถึงวิธีการนำไปปฏิบัติ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม การประเมินผล 1. สังเกตจากความสนใจในการศึกษากิจกรรมกลุ่ม 2. สังเกตการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
5	การ ตัดสินใจใน การทำงาน	“ ม.4/1 เก่งจริง ”	เพื่อให้ นักเรียน รู้จัก การทำงานเป็นทีม ด้านวิธีดำเนินการให้ บรรลุเป้าหมาย	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดย ใช้เทคนิค “ บทบาทสมมติ ” แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย นักเรียน และอธิบายกิจกรรมที่ จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้ 1.2 ผู้วิจัยเลือกผู้แสดงโดยขอ อาสาสมัคร 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาท สมมติให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน และเตรียมการแสดง ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนจัดฉาก และสถานที่ให้เหมาะสมกับ เนื้อเรื่อง 2.2 กำหนดให้นักเรียนที่ไม่ได้ แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ โดย สังเกต และวิเคราะห์ เหตุการณ์ในเรื่องที่แสดง 2.3 เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่ม แสดงบทบาทสมมติของแต่ละ คน ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และ อภิปรายผล 3.1 นักเรียนทุกคนในกลุ่ม ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อ ต่อไปนี้	เอกสาร บทบาท สมมติ เรื่อง “ ม.4/1 เก่ง จริง ”

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				3.1.1หลังจากแสดงบทบาทสมมติเรื่อง ม.4/1 แล้ว นักเรียนรู้สึกอย่างไร 3.1.2เมื่อนักเรียนทุกคนช่วยกันทำงานตามหน้าที่ต่างๆ จะส่งผลอย่างไรกับงานที่ได้รับ 3.1.3 ถ้านักเรียน ไม่ช่วยทำงานตามหน้าที่จะส่งผลต่องานอย่างไร 3.1.4เรื่องที่นักเรียนแสดงนี้เกี่ยวกับอะไร ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่มีการแสดงครั้งแรกไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาก็อาจจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุป 5.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมจากบทบาทสมมติ และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ 5.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม 5.3 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม 5.4 นักเรียนเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				<u>การประเมินผล</u> 1. สังเกตจากความสนใจ และ ความร่วมมือในการแสดง บทบาทสมมติของนักเรียน 2. สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
6	การ ตัดสินใจใน การทำงาน	“ล่าสมบัติ”	ให้นักเรียนเข้าใจถึง ความสำคัญของการ ทำงานเป็นทีมด้าน ความสามารถในการ เลือกแนวทางในการ ปฏิบัติ	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค เกม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้ 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 และ 8 คน 1.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาการเล่น เกม “ล่าสมบัติ” ดังนี้ 1.3.1 ให้นักเรียนทุกคนนำ กระดาษที่ได้รับมาเขียนชื่อของตนเอง หลังจากนั้นให้นำไปซ่อนไว้ในห้องที่จัดกิจกรรมที่ ละ 2 คน โดยไม่ให้ใครทราบ จนครบทุกคน 1.3.2 เมื่อได้ยินเสียงนกหวีด ให้นักเรียนทุกคนจับมือเพื่อนไว้ เป็นแถวตอน มือห้ามหลุด และห้ามใช้เสียงพูด แล้วนำเพื่อนไปหาของที่ซ่อนเอาไว้ ของแต่ละคนภายในกลุ่ม โดยใช้เวลาน้อยที่สุด 1.3.3 กลุ่มใดได้ของมาครบ ให้ ให้นำมาวางไว้ หน้ากลุ่มของตนแล้วร้องคำว่า “ไชโย” พร้อมกัน 1.4 ผู้วิจัยเป่าสัญญาณนกหวีด เริ่มการแข่งขัน ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกัน	1. กระดาษเปล่า กว้าง 2*2 นิ้ว 2. ปากกา 3. นกหวีด

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	อภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้	อุปกรณ์
				2.1.1 ผลงานของกลุ่มตนเป็นอย่างไร 2.1.2 เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น 2.2.3 การให้ความร่วมมือของแต่ละคนในทีมเป็นอย่างไร 2.2 ตัวแทนของกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย 2.3 ผู้วิจัยช่วยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรม 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการที่ได้อภิปรายร่วมกัน 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม และประยุกต์วิธีการนำไปปฏิบัติได้ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม การประเมินผล 1. สังเกตจากความสนใจ และความร่วมมือในการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน 2. สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็นและการ	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สรุปของนักเรียน	อุปกรณ์
7	การทำงานเป็นทีม	“ร่วมแรงร่วมใจ”	เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการทำงานเป็นทีมในด้านการจูงใจ การประสานงาน	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิคการใช้สถานการณ์จำลอง แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นเตรียมการ 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้ 1.2 ผู้วิจัยเล่าเรื่องสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” 1.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนจำนวนหนึ่งเท่ากับตัวละครที่ต้องแสดง “ร่วมแรงร่วมใจ” อาสาสมัครผู้แสดง ส่วนที่เหลือให้เป็นสังเกตการณ์ 2. ขั้นดำเนินกิจกรรม 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” และบทบาทให้กับผู้แสดง เพื่อดำเนินการศึกษาและซักซ้อมการแสดง 2.2 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงแนะนำตนเองตามบทบาทที่แสดง 2.3 ผู้วิจัยจัดฉากให้เหมือนสถานการณ์จริง ให้นักเรียนแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” ตามลำดับใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที	เอกสารประกอบสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ”

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				3. <u>ขั้นวิเคราะห์ และอภิปราย</u> 3.1 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน หลังให้นักเรียนทบทวน และวิเคราะห์ประสบการณ์ต่าง ๆ หลังจากแสดงสถานการณ์จำลองจบ โดยให้นักเรียนแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง 3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนส่งตัวแทนออกมาอภิปรายเกี่ยวกับความคิดเห็นของสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” ตามที่แสดง 4. <u>ขั้นสรุป</u> ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นที่ได้จากสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม <u>การประเมินผล</u> 1. สังเกตจากการแสดงบทบาท และความสนใจของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์จำลอง 2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น ชักถาม และการสรุป	

				ของนักเรียนเกี่ยวกับ สถานการณ์จำลอง	
ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
8	การ ตัดสินใจ	“เกมยิงเรือ”	เพื่อให้ นักเรียน ใช้การ ตัดสินใจ ให้เกิด ประโยชน์ต่อส่วนรวม	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดย ใช้เทคนิค “เกม” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทาย นักเรียน และอธิบายถึง กิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้ง นี้ 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียน ออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน 1 กลุ่ม 1.3 ผู้วิจัยอธิบายการเล่นเกม “ยิงเรือ” ดังนี้ 1.3.1 ผู้วิจัยแจกตารางใช้เล่น เกมยิงเรือ กลุ่มละ 4 ใบ 1.3.2 ผู้วิจัยแจกคำอธิบาย “เกมยิงเรือ” พร้อมทั้งทำ ตัวอย่างให้ดู 1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนลงมือทำ กิจกรรมในรอบแรก 1.4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนส่ง ผลงานการยิงเรือ พร้อมทั้ง ตรวจให้คะแนน แล้วส่งคือ กลับ ทำตามนี้ไปจนครบทั้ง 4 รอบ 1.4.2 ให้นักเรียนดูคำเฉลย ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนในแต่ละกลุ่ม อภิปรายร่วมกันในหัวข้อ	1. ตาราง ให้เล่นเกม ยิงเรือ 2. อธิบาย เกมยิงเรือ

				ต่อไปนี้ 2.1.1 ผลการยิงเรือของแต่ละ กลุ่มเป็นอย่างไร มีคะแนน เท่าไร 2.1.2 เพราะเหตุใดจึงเป็น เช่นนั้น	
ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				2.1.3 นักเรียนมีวิธีการ แก้ปัญหาอย่างไร 2.2 ให้ตัวแทนกลุ่มออกมา อภิปรายผล 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์ หลักการ 3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับ กิจกรรม และประโยชน์ที่ นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิด จากการอภิปรายร่วมกัน และ ช่วยกันสรุป ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ กิจกรรม 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่ง กันและกันในการทำกิจกรรม การประเมินผล 1. สังเกตความสนใจและ ความร่วมมือในการปฏิบัติ กิจกรรมของนักเรียน 2. สังเกตจากการแสดง ความคิดเห็น การอภิปราย และสรุป ของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
9	การ ตัดสินใจ	“เพื่อน”	เพื่อให้ นักเรียนได้ เลือกใช้การตัดสินใจ ในการใช้ความรู้ ความสามารถในการ เลือกแนวทางปฏิบัติ	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนมีดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้ 1.2 ผู้วิจัยแจกเอกสาร และแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อให้นักเรียนร่วมกันศึกษา และแสดงความคิดเห็น 1.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรหลังจากได้อ่านกรณีตัวอย่าง 2.1.2 นักเรียนคิดว่าสุพจน์เป็นคนอย่างไร 2.1.3 นักเรียนเป็นสมบุญณ์ จะตัดสินใจอย่างไร 2.2 ให้ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลอภิปราย 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ซักถาม	เอกสาร กรณี ตัวอย่าง เรื่อง “เพื่อน”

				และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์ หลักการ 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิด จากการอภิปรายร่วมกัน และ จากการสรุปของผู้วิจัย	
ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				3.3 นักเรียนแสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของ การตัดสินใจ และนำไปใช้ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ การทำกิจกรรม 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่ง กันและกันในการทำกิจกรรม การประเมินผล 1. สังเกตความสนใจและ ความร่วมมือในการปฏิบัติ กิจกรรมของนักเรียน 2. สังเกตจากการแสดงความ คิดเห็น การอภิปราย และสรุป ของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
10	การทำงานเป็นทีม	“ทำมาค้าขาย”	เพื่อให้นักเรียนรู้จัก การประสานงาน ความคิดริเริ่ม	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “เกม” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนมีดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้นี้ 1.2 ผู้วิจัยเลือกนักเรียนเป็นพ่อค้า 3 คน 1.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาการเล่นเกม “ทำมาค้าขาย” ดังนี้ 1.3.1 นักเรียนจะต้องสร้างงานทางศิลปะขึ้นมา 1 ชิ้น จากวัสดุที่มีอยู่ โดยแจกให้กลุ่มละ 10 ชิ้น ถ้าไม่พอใจก็มาแลกเปลี่ยนกับพ่อค้าโดยส่งตัวแทนมา 1 คน 1.3.2 ตัวแทนที่มาเจรจาสามารถพูดกับพ่อค้าได้ในการต่อรองแลกเปลี่ยนแต่สมาชิกในกลุ่มห้ามพูด หรือเขียนอะไรต่อกันไม่ได้ ให้ใช้ภาษามือหรือภาษากายในการติดต่อเท่านั้น 1.4 ผู้วิจัยพูดกับพ่อค้า(นำไป	1. สิ่งของที่นักเรียนเตรียมมา คนละ 2 ชิ้น ที่ไม่มีราคาอะไร เช่น ดินสอ ดินสอ ดินสอ ฯลฯ หลอดด้ายที่ไม่มีด้าย แกนกระดาษชำระ กล้อง ยาสีฟัน และอื่นๆ 2. เทปใส เชือก กาว กรรไกร

				พูดส่วนตัวนอกห้อง)ว่าจะแสดงความพอใจหรือไม่พอใจกับคนที่มาต่อรองแลกเปลี่ยน ถ้าไม่ตกลงให้เปลี่ยนคนเจรจาใหม่ 1.5 ผู้วิจัยให้สมาชิกลงมือทำกิจกรรม	
ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				2.1.1 ผลงานของกลุ่มตนเองเป็นอย่างไรบ้าง มีชื่ออะไร มีวิธีการทำงานอย่างไร 2.1.2 ใครมีบทบาทมากที่สุดในการทำงานชิ้นนี้ 2.1.3 ผู้ใดมีอิทธิพลมากที่สุดในกลุ่ม 2.1.4 การร่วมมือร่วมใจกันทำงานเป็นผลให้เกิดความสำเร็จหรือไม่ 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์ หลักการ 3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรม 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกัน และรวมทั้งจากการสรุปของผู้วิจัย 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล	

				4.1 นักเรียนร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ การทำกิจกรรม 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่ง กันและกันในการทำกิจกรรม	
ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				การประเมินผล 1. สังเกตความสนใจและ ความร่วมมือในการปฏิบัติ กิจกรรมของนักเรียน 2. สังเกตจากการแสดงความ คิดเห็นการอภิปรายและสรุป ของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
11	ความเป็นผู้นำ การตัดสินใจ และทำงานเป็นทีม	Walk Rally	เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในความเป็นผู้นำ การตัดสินใจ และการทำงานเป็นทีม	ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “เกม” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนมีดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้ 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 และ 8 คน 1.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาการเล่น เกม “Walk Rally” ดังนี้ 1.3.1 ผู้วิจัยได้เตรียมกิจกรรมเป็น สถานีที่โยแมงมุม ซึ่งได้เตรียมอุปกรณ์ คือ เชือกฟาง ซึ่งระหว่างต้นไม้อสองต้นมีช่องสำหรับให้สมาชิกทุกคนลอดข้ามไปได้ โดยไม่ถูกเชือกฟางที่เป็นโยแมงมุมพิษถ้าผู้ใดถูกต้องกลับมาใหม่ เมื่อผ่านไปแล้วจะไม่สามารถลอดซ้ำได้อีกโดยจะมีไม้หนีบไว้ เพื่อแสดงว่าห้ามลอดช่องนี้อีก และนักเรียนต้องลอดไปให้ได้หมดทุกคน ซึ่งผู้วิจัยจะทำช่องไว้	1. เชือกฟาง 2. ไม้หนีบผ้า 3. ขวดเปล่า 4. ดินสอ 5. ปูนขาว

				ทั้งหมด 10 ช่อง 1.3.2 ผู้วิจัยเตรียมกิจกรรม สถานีกู้ระเบิด โดยใช้อุปกรณ์ คือเชือกฟาง จำนวน 4 เส้น ผู้กรวมไว้ที่จุดศูนย์กลาง และ มีดินสอดำแขวนเชือกห้อยอยู่ โดยใช้ปลายเชือกฟางทำเป็น ห่วงเพื่อคล้องเอวนักเรียนใน กลุ่มที่เป็นคนกู้ระเบิด	
ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				โดยต้องหันหน้าออกนอกวงที่มี ปูนขาวโรยอยู่ ห้ามหันมามอง และห้ามพูด หรือแสดงท่าทาง ใด ๆ ส่วนนักเรียนที่เหลือเป็นผู้ สั่งการให้คนกู้ระเบิดขยับซ้าย ขวา หรือหยุดอยู่กับที่ หลังจาก นั้นให้ทุก ๆ คนช่วยกันออก คำสั่งให้คนกู้ระเบิด 4 คน นำ ดิน สอดหย่อนลงไปในขวด ที่ตั้งไว้กลางวง จึงถือว่าสำเร็จ 1.3.3 ผลการแข่งขันจะถูก กำหนดโดยตารางเวลาที่จัดไว้ ให้พร้อมกับใบสั่งการ เมื่อกลุ่ม ได้ทำกิจกรรมที่ 1 เสร็จแล้วให้ ไปทำกิจกรรมที่ 2 ต่อไป 1.3.4 ผู้วิจัยสอบถามความ พร้อมของกติกาต่าง ๆ และให้ สัญญาณนกหวีดในการทำ กิจกรรม ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนในแต่ละกลุ่ม อภิปรายร่วมกันในหัวข้อ ต่อไปนี้ 2.1.1 ผลงานของกลุ่มตนเอง	

				เป็นอย่างไร 2.1.2 เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น 2.1.3 การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจ เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นผู้นำหรือไม่ 2.2 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ จากการอภิปรายร่วมกัน	
ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
				ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์ หลักการ 3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิด รวมทั้งจากการสรุปของผู้วิจัย 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการเป็นผู้นำ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม การประเมินผล 1. สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน 2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และสรุปของนักเรียน	

ครั้งที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
12	-	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนสรุปทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจ 2. เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ให้อภิปรายในกลุ่มของตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อความเป็นผู้นำแล้วสรุปผลการอภิปรายให้ตัวแทนทั้ง 2 กลุ่มออกมารายงานผลและผู้วิจัยช่วยเสริมในจุดที่บกพร่อง 2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ 3. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนและกล่าวปิดการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม การประเมินผล 1. สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน 2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และสรุปของนักเรียน	กระดาษ เปล้า ปากกา ฯลฯ

--	--	--	--	--	--

โปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ครั้งที่ 1

ปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม จับคู่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศความคุ้นเคย และความเป็นกันเองภายในกลุ่มที่ร่วมการทดลอง
2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจจุดมุ่งหมาย ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของความมีน้ำใจ
3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีการใช้กิจกรรมกลุ่ม เกม การใช้ตัวแทนบทบาทสมมติ การอภิปรายหมู่ ตลอดจนช่วงเวลา ระยะเวลา จำนวนครั้ง และสถานที่ใช้ในการทดลอง

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ กระดาษเขียนเลข 1-9 จำนวน 22 ใบ

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนทุกคนและผู้วิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตนเอง และให้นักเรียนแนะนำตนเอง
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมทำกิจกรรม สร้างความคุ้นเคย และสร้างบรรยากาศที่ดีใน

การทำงานร่วมกันโดยให้นักเรียนเล่นเกมจับคู่ มีขั้นตอนดังนี้

- 2.1 ผู้วิจัยแจกกระดาษ ตัวเลข 0-9 คนละ 1 ใบ
 - 2.2 ผู้วิจัยร้องเพลงให้นักเรียนเดินเป็นวงกลม จนผู้วิจัยเป่านกหวีดพร้อมกับบอกว่าเป็นจำนวนเลขใด นักเรียนต้องวิ่งไปจับคู่ พร้อมกับนั่งลงซักถามข้อมูลส่วนตัว
 - 2.3 ผู้วิจัยได้เลือกถามข้อมูลของแต่ละคู่โดยให้เพื่อนเป็นผู้แนะนำคู่ของตนเอง
 - 2.4 ผู้วิจัย และนักเรียนช่วยกันสรุปถึงประโยชน์จากการเล่นเกม
3. เมื่อบรรยายภาคภายในกลุ่มมีความอบอุ่นเป็นกันเองมากขึ้น ผู้วิจัยชี้แจงให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมาย ความสำคัญของการใช้กิจกรรมกลุ่ม
 4. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น สนทนาซักชวนและผู้วิจัยชี้แจงตารางกำหนดวันเวลา สถานที่ใช้ในการทดลอง พร้อมทั้งให้ซักถามข้อสงสัย

การประเมินผล

1. สังเกตจากท่าทางการปฏิบัติตนของนักเรียน ขณะร่วมกิจกรรม
2. สังเกตการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ซักถาม และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่ 2

เปิดเผยตนเอง และเข้าใจผู้อื่นเพื่อการทำงานเป็นทีม

ชื่อกิจกรรม “ข้าพเจ้าเป็นใคร”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเอง และเข้าใจผู้อื่นเพื่อการทำงานเป็นทีม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษที่มีคำถามเกี่ยวกับตัวทำการทดลอง
2. ดินสอ ยางลบ นกหวีด

วิธีดำเนินการ ผู้จัดดำเนินกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้เทคนิคเกม โดยมี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน อธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติ
- 1.2 ผู้วิจัยแจกเอกสาร และอธิบายการปฏิบัติโดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้
 - 1.2.1 ให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม
 - 1.2.2 ให้นักเรียนอ่านข้อความ และตอบคำถามลงในกระดาษ
 - 1.2.3 เมื่อตอบคำถามเสร็จ ให้นักเรียนส่งเอกสารของตัวเองไปให้เพื่อน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนเอง
 - 1.2.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละคนร่วมกันอภิปราย

2.1.1 นักเรียนคิดว่ากิจกรรมนี้ให้ประโยชน์ในเรื่องใด

2.2 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถามและเชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

3.2 นักเรียนรวบรวมความคิดเห็น จากการอภิปรายร่วมกัน และจากการสรุปของผู้อภิปราย

3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ข้าพเจ้าเป็นใคร” และสรุปถึงผลการนำไปใช้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมิน

4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม

4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจ และความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตการแสดงออกของนักเรียน

“ ข้าพเจ้าเป็นใคร ”

ชื่อ นามสกุล วันเกิด

ชื่อเล่น..... หรือฉายาที่เพื่อนสนิทตั้งให้คือ

ลักษณะเด่นที่ใคร ๆ เห็นแล้วจะต้องจำได้อย่างแม่นยำคือ

.....

สถานศึกษา

ระดับชั้นเรียน

ความสามารถพิเศษ

ถ้ามีฤทธิ์สามารถเสกอะไรก็ได้ อยากเสกให้เกิดอะไรขึ้น (ครั้งเดียวเท่านั้น)

อยากเสกให้เกิด

เหตุผล

จงบอกข้อดีของตนเองมา 5 ข้อ

จงบอกข้อเสียของตนเองมา 5 ข้อ

1.

1.

2.

2.

3.

3.

4.

4.

5.

5.

สิ่งที่ประทับใจมากที่สุดในชีวิต

สถานการณ์ที่ทำให้เศร้าหมองมากที่สุดในชีวิต

ถ้าพรุ่งนี้ต้องตาย วันนี้อยากจะทำอะไรมากที่สุด

วาดชีวิตของตนเองในอีก 3 ปีข้างหน้าได้อย่างไรบ้าง

จงบอกปัญหาในการทำงานในโรงเรียนของท่าน

.....
.....

ความรู้สึกที่ท่านมีต่อเพื่อนในโรงเรียนของท่าน คือ

.....
.....

ประกาศนียบัตรแห่งความดี

แด่.....

1. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

2. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

3. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

4. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

5. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

6. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

7. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

8. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

9. ชื่อ – นามสกุล ชั้น

10. ชื่อ – นามสกุล ชั้น
-
11. ชื่อ – นามสกุล ชั้น
-
12. ชื่อ – นามสกุล ชั้น
-
13. ชื่อ – นามสกุล ชั้น
-
14. ชื่อ – นามสกุล ชั้น
-

ครั้งที่ 3

ความสามารถในการทำงาน

ชื่อกิจกรรม ผู้นำแบบไหน

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักความเป็นผู้นำ ด้านความสามารถในการทำงาน

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ผู้นำแบบไหน”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 และ 8 คน
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ผู้นำแบบไหน” เพื่อให้นักเรียนร่วมกันศึกษา และแสดงความรู้สึก
- 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกรู้สึอย่างไรต่อความเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ

2.1.2 นักเรียนคิดว่า สมพร และ สัมพันธ์ ี่มีความเป็นผู้นำแบบไหน

2.1.3 นักเรียนคิดว่าจะเลือกใครเป็นผู้นำ เพราะเหตุใด

2.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

a. ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

3.2 นักเรียนรวบรวมความคิดจากการอภิปรายร่วมกัน และจากข้อสรุปของผู้วิจัย

3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของความเป็นผู้นำแบบต่าง ๆ
และสรุปวิธีการนำไปใช้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมิน

4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการศึกษากรณีตัวอย่างของนักเรียน

2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่างเรื่อง “ผู้นำแบบไหน”

สมพล เป็นหัวหน้าห้องที่ได้รับการคัดเลือกจากเพื่อน ๆ เพราะ สมพล เป็นคนที่มีอัธยาศัยดี อ่อนน้อมถ่อมตน มีบุคลิกภาพดี มีไหวพริบดี สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ จึงเป็นที่รักของเพื่อน รุ่นน้อง และคุณครู เมื่อมีกิจกรรมกีฬาสี สมพลได้ประชุมกับเพื่อน ๆ ในห้อง และขอความร่วมมือกับทุกคน ก็ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี และสมพลได้แบ่งหน้าที่ต่าง ๆ ในแต่ละคนตามความสมัครใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล จนทำให้งานผ่านไปได้อย่างดี

สัมพันธ เป็นหัวหน้าห้องที่ได้รับการแต่งตั้งจากคุณครู เพราะอยากเป็นหัวหน้าห้อง และไม่มีใครกล้าเสนอตัว จนสัมพันธได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าห้อง แต่สัมพันธเป็นคนใจร้อน ก้าวร้าว ชอบใช้อารมณ์ และใช้กำลังในการตัดสินปัญหา จึงไม่มีใครกล้าที่จะมีปัญหากับสัมพันธ จนเมื่อมีกิจกรรมกีฬาสี สัมพันธได้มอบหมายหน้าที่ให้กลุ่มลูกน้องตัวเองเป็นคนรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ และบังคับให้ทุกคนร่วมมือ โดยไม่สนใจความรู้สึก และความสามารถของแต่ละคน เมื่อกิจกรรมกีฬาสีผ่านไป ห้องสัมพันธแพ้กีฬาจนทำให้รู้สึกเสียหน้า จึงโทษเพื่อน ๆ ไม่สามารถเอาชนะได้ จึงเกิดปัญหากับเพื่อน ๆ อีก

ครั้งที่ 4

การทำงานเป็นทีม

ชื่อกิจกรรม “สร้างเจดีย์”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้รู้จักการทำงานเป็นทีมด้านความคิดริเริ่ม ความสามารถในการทำงาน

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษ
2. เทปขาว
3. ปากกาเมจิก
4. กรรไกร

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้เทคนิค เกม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัย กล่าวทักทายนักเรียน อธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติ
- 1.2 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 กับ 8 คน
- 1.3 ผู้วิจัย แจกอุปกรณ์ และอธิบายการปฏิบัติโดยมีเงื่อนไขต่อไปนี้ คือ
 - 1.3.1 ต้องสร้างเจดีย์จากอุปกรณ์ที่แจกให้โดยใช้การต่อเป็นรูปแบบต่าง ๆ ห้ามตัดกระดาษ ต่อได้อย่างเดียว
 - 1.3.2 จัดการตัดสินโดย เจดีย์ต้องมีคุณสมบัติ ต่อได้สูงที่สุด แข็งแรงที่สุดต้องเคลื่อนย้ายไปตั้งที่ไหนก็ได้ สวยงามที่สุด มีการระบายสี

ตกแต่งลวดลายต่าง ๆ

- 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม และให้ลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.1.1 นักเรียนมีวิธีการสร้างอย่างไร
 - 2.1.2 นักเรียนคิดว่ากิจกรรมนี้ให้ประโยชน์ในเรื่องใดบ้าง
- 2.2 ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย
- 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ซักถาม และเชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
- 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดเห็น จากการอภิปรายร่วมกัน และจากการสรุปของผู้วิจัย
- 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม และสรุปถึงวิธีการนำไปปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม
- 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการศึกษากิจกรรมกลุ่ม
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็นการอภิปราย และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่ 5

การตัดสินใจในการทำงาน

ชื่อกิจกรรม “ม.4/1 เก่งจริง”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักการตัดสินใจ เลือกวิธีดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง “ม.4/1 เก่งจริง”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “บทบาทสมมติ”
แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยเลือกผู้แสดงโดยขออาสาสมัคร
- 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ผู้แสดงแต่ละคนอ่าน และเตรียมการแสดง

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนจัดฉาก และสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- 2.2 กำหนดให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้สังเกตการณ์ โดยสังเกต และวิเคราะห์เหตุการณ์ในเรื่องที่แสดง
- 2.3 เมื่อผู้แสดงพร้อมจึงเริ่มแสดงบทบาทสมมติของแต่ละคน

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ และอภิปรายผล

3.1 นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

3.1.1 หลังจากแสดงบทบาทสมมติเรื่อง ม.4/1 แล้ว นักเรียนรู้สึกอย่างไร

3.1.2 เมื่อนักเรียนทุกคนช่วยกันทำงานตามหน้าที่ต่าง ๆ จะส่งผลอย่างไรกับงานที่ได้รับ

3.1.3 ถ้านักเรียน ไม่ช่วยทำงานตามหน้าที่จะส่งผลกระทบต่องานอย่างไร

3.1.4 เรื่องที่นักเรียนแสดงนี้เกี่ยวกับอะไร

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงเพิ่มเติมในกรณีที่มีการแสดงครั้งแรกไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหา ก็อาจจัดให้มีการแสดงใหม่อีกครั้งตามข้อเสนอแนะของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุป

5.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรมจากบทบาทสมมติ และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ

5.2 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม

5.3 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

5.4 นักเรียนเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจ และความร่วมมือในการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน
2. สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

บทบาทสมมติเรื่อง ม4/1 เก่งจริง

คุณครูบอกว่า สัปดาห์นี้จะมีการจัดการประกวดกระทง และนางนพมาศในแต่ละระดับชั้น คือ ม.4 , ม.5, และ ม.6 ในทุกระดับชั้น คุณครูมอบหมายให้ สมชายเป็นแกนนำในการจัดทำกิจกรรมดังกล่าว แล้วคุณครูก็เดินจากไป สมชายคือหัวหน้าชั้น หันมาบอกเพื่อน ๆ ให้ช่วยกันออกความคิดเห็น และจัดแบ่งหน้าที่ของแต่ละบุคคล สมศรีเห็นด้วยกับสมชาย แล้วเสนอตัวรับผิดชอบในเรื่องของการจัดหาวัสดุในการทำกระทง สมสุดารับผิดชอบในเรื่องการประกวดนางนพมาศ และเสนอให้ ปิยะนุช เป็นนางนพมาศ เพราะเป็นดรัมเมเยอร์ของโรงเรียน โดยสมชายจะพูดคุยให้ และมอบหมายให้สุพจน์จัดทำประวัติ และคำกลอนต่าง ๆ ของงาน และทุกคนก็เริ่มวางแผนการทำงานต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนถึงวันประกวดผลปรากฏว่านักเรียนชั้น ม.4 ได้รับการตัดสินให้ได้รับรางวัลชนะเลิศ

บทบาทของคุณครู

สมมติให้ฉันเป็นคุณครูประจำชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ฉันบอกนักเรียนว่า สัปดาห์นี้จะมีการประกวดกระทง และนางนพมาศในเทศกาลลอยกระทง จึงสั่งให้นักเรียนในห้องเรียนทำงานร่วมกัน โดยให้หัวหน้าชั้นเป็นผู้นำเพื่อน

บทบาทของสมชาย

สมมติให้ฉันชื่อสมชาย เป็นหัวหน้าชั้น ม.4/1 คุณครูสั่งให้ฉันเป็นผู้นำเพื่อน ๆ ในการจัดการประกวดกระทง และนางนพมาศ ฉันรับปากคุณครู และบอกให้เพื่อน ๆ ที่เกี่ยวข้องช่วยกันทำงานเราขอความร่วมมือจากเพื่อนๆ ปิยะนุช ให้เป็นนางนพมาศ เพื่อห้องของเรา

บทบาทของสมศรี

สมมติให้ฉันชื่อสมศรี ฉันเห็นด้วยกับสมชาย และรับอาสาในการจัดหาวัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำกระทง และจะหาผู้ร่วมงานเพิ่มเติมเอง

บทบาทของสมสุดา

สมมติให้ฉันชื่อ สมสุดา ฉันรับผิดชอบในเรื่องการประกวดนางนพมาศ พร้อมทั้งชุดที่ สวมใส่ แต่ต้องของความร่วมมือจากปิยะนุช เพราะเธอเป็นคนหน้าตาสวย และเป็นดรัมเมเยอร์ของโรงเรียน

บทบาทของปิยะนุช

สมมติให้ฉันเป็นปิยะนุช ถ้าพวกเธอเห็นว่าฉันเหมาะสม ฉันก็ยินดีนะสำหรับห้องของเรา

บทบาทของสุพจน์

สมมติให้ผมเป็น สุพจน์ ผมรับอาสาในการทำประวัติความเป็นมาของวันลอยกระทง และบทกลอนต่าง ๆ ของงาน และจะขอความร่วมมือกับเพื่อน ๆ ด้วยนะ

ครั้งที่ 6

การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจ

ชื่อกิจกรรม “ล่าสมบัติ”

วัตถุประสงค์ ให้นักเรียนเข้าใจการทำงานเป็นทีม การตัดสินใจในการเลือกแนวทางปฏิบัติ

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษเปล่า กว้าง 2*2 นิ้ว
2. ปากกา
3. นกหวีด

วิธีดำเนินการ ผู้จัดดำเนินการกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค เกม แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้จัดยกกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้จัดแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 และ 8 คน
- 1.3 ผู้จัดอธิบายกติกาการเล่นเกม “ล่าสมบัติ” ดังนี้
 - 1.3.1 ให้นักเรียนทุกคนนำกระดาษที่ได้รับมาเขียนชื่อของตนเอง
หลังจากนั้นให้นำไปซ่อนไว้ในห้องที่จัดกิจกรรม ที่ละ 2 คน
โดยไม่ให้ ใครทราบ จนครบทุกคน
 - 1.3.2 เมื่อได้ยินเสียงนกหวีด ให้นักเรียนทุกคนจับมือเพื่อนไว้เป็น
แถวตอน มือห้ามหลุด และห้ามใช้เสียงพูด แล้วนำเพื่อนไปหาของ

ที่ซ่อนเอาไว้ของแต่ละคนภายในกลุ่ม โดยใช้เวลาให้น้อยที่สุด

1.3.3 กลุ่มใดได้ของมาครบ ให้รับนามาวางไว้ หน้ากลุ่มของตน แล้วร้อง

คำว่า “ไชโย” พร้อมกัน

1.4 ผู้วิจัยเป่าสัญญาณนกหวีดเริ่มการแข่งขัน

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 ผลงานของกลุ่มตนเป็นอย่างไร

2.1.2 เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

2.2.3 การให้ความร่วมมือของแต่ละคนในทีมเป็นอย่างไร

2.2 ตัวแทนของกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปราย

2.3 ผู้วิจัยช่วยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรม

3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการที่ได้อภิปรายร่วมกัน

3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม และประยุกต์วิธีการนำไปปฏิบัติได้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

- สังเกตจากความสนใจ และความร่วมมือในการแสดงบทบาทสมมติของนักเรียน
- สังเกตจากการอภิปราย การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่ 7

การทำงานเป็นทีม

ชื่อกิจกรรม “ร่วมแรงร่วมใจ”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจการทำงานเป็นทีม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารประกอบสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิคสถานการณ์จำลองแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยเล่าเรื่องสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ”
- 1.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนจำนวนหนึ่งเท่ากับตัวละครที่ต้องแสดง “ร่วมแรงร่วมใจ”

อาสาสมัครผู้แสดง ส่วนที่เหลือให้เป็นสังเกตการณ์

2. ขั้นดำเนินการกิจกรรม

- 2.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” และบทบาทให้กับผู้แสดง เพื่อดำเนินการศึกษา และซักซ้อมการแสดง
- 2.2 ผู้วิจัยให้ผู้แสดงแนะนำตนเองตามบทบาทที่แสดง

2.3 ผู้วิจัยจัดฉากให้เหมือนสถานการณ์จริง ให้นักเรียนแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” ตามลำดับใช้เวลาประมาณ 10-15 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์ และอภิปราย

3.1 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน หลังให้นักเรียนทบทวน และวิเคราะห์ประสบการณ์ต่าง ๆ หลังจากแสดงสถานการณ์จำลองจบ โดยให้นักเรียนแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนส่งตัวแทนออกมาอภิปรายเกี่ยวกับความคิดเห็นของสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” ตามที่แสดง

4. ขั้นสรุป

ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งหมดช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นที่ได้จากสถานการณ์จำลองเรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ” และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรจริง และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม

การประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาท และความสนใจของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์จำลอง

2. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็น ชักถาม และการสรุปของนักเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง

สถานการณ์จำลอง เรื่อง “ร่วมแรงร่วมใจ”

- ฉากที่ 1** ในห้องเรียนวิชาวิทยาศาสตร์คาบเรียนสุดท้าย
- ครู “นักเรียน ในวันพรุ่งนี้จะมีคณะกรรมการประเมินโรงเรียนมาประเมินโรงเรียนของเรา โรงเรียนของเราจะได้รับการประเมินภายนอก ครูขอแรงนักเรียนทุกคนช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียน และโรงอาหารให้สะอาดด้วยนะคะ”
- สมศรี ค่ะ...คุณครู พวกหนูจะช่วยกันค่ะ
- ครู สมศรี ในฐานะที่เธอเป็นหัวหน้าห้อง ครูให้เธอเป็นผู้นำเพื่อน ๆ ไปจัดการทำความสะอาดห้องเรียน และแบ่งเพื่อนจำนวนหนึ่งไปช่วยทำความสะอาดโรงอาหารให้สะอาดเรียบร้อยด้วยนะคะ (แล้วครูก็เดินออกจากห้องเรียน)
- สมศรี เพื่อน ๆ พวกเราช่วยกันทำความสะอาดห้องเรียน แล้วใครจะไปทำความสะอาดโรงอาหารกันละ
- สุภา เราเอง....สมศรี เรากับเพื่อน ๆ อีกจำนวนหนึ่งจะไปทำความสะอาดโรงอาหาร ใครจะไปกับเราตามมา
- ฉากที่ 2** ในโรงอาหารของโรงเรียน
- ยุพิน ฉันไม่เห็นด้วยเลยสุภาที่คุณครูใช้ให้พวกเราทำความสะอาดโรงอาหาร มันไม่ใช่หน้าที่ของเราเลยนะ

- สุภา แต่เราว่าการที่คุณครูให้เราเป็นคนทำความสะอาดทั้งห้องเรียน และโรงอาหารก็เพราะ พวกเราก็มีส่วนทำสกปรก
- กิตติพร สุภาพูดถูก... โรงเรียนของเราถ้าไม่ช่วยกันทำความสะอาดมันก็สกปรก แล้วที่สำคัญวันพรุ่งนี้จะมีคณะกรรมการมาประเมินโรงเรียนของเรา ถ้าเห็นสภาพโรงเรียนมีแต่ขยะ โต๊ะ เก้าอี้ไม่เรียบร้อย ผุ่นเต็มห้องโรงอาหารมีเศษขยะหล่นเต็มพื้น คณะกรรมการคงประเมินว่าโรงเรียนของเราไม่มีคุณภาพแน่ ๆ ..
- ยุพิน ขอบใจนะ... สุภา และกิตติพร ที่เตือนสติฉัน ฉันนี้แยจจริง ๆ ถ้าไม่ได้เธอสองคนคอยเตือนสติฉัน ฉันคงเป็นคนไม่มีน้ำใจ และทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจกับเพื่อน ๆ แน่ ๆ เลย
- บรรยาย** ขณะที่ สุภา กิตติพร และยุพิน ช่วยกันทำความสะอาดอยู่นั้น นวลจันทร์ก็เดินผ่านมาพอดี
- นวลจันทร์ ยุพินไปซื้อมวอลเลย์บอลกันเถอะ มีพวกน้อง ๆ มารอซื้อกับพวกเรา ถ้าขาดเธอไปคนหนึ่งทีมเราคงเล่นไม่ครบแน่เลย แล้วเธอก็เป็นคนเก่งที่สุดในทีมด้วย ปล่อยให้เพื่อนเขาทำความสะอาดต่อไปก็ได้ นี่ ขาดเธอไปคนเดียวคงไม่เป็นไรหรอก
- ยุพิน ไม่ได้หรอก ฉันต้องช่วยเพื่อน ๆ ทำความสะอาดโรงอาหารให้เสร็จก่อน จึงจะไปซื้อมวอลเลย์บอลกับพวกเธอได้ ฉันไม่อยากเป็นคนเห็นแก่ตัว และไม่มีน้ำใจ
- นวลจันทร์ ก็ได้... เดี่ยวเราช่วยเธอทำจะได้เสร็จเร็วขึ้น และจะได้รีบไปซื้อมวอลเลย์บอลกัน

ครั้งที่ 8

การตัดสินใจ

ชื่อกิจกรรม “เกมยิงเรือ”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนใช้การตัดสินใจ ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. ตารางให้เล่นเกมยิงเรือ
2. คำอธิบายเกมยิงเรือ

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “เกม” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 **ขั้นมีส่วนร่วม**

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน 1 กลุ่ม
- 1.3 ผู้วิจัยอธิบายการเล่นเกม “ยิงเรือ” ดังนี้
 - 1.3.1 ผู้วิจัยแจกตารางให้เล่นเกมยิงเรือ กลุ่มละ 4 ใบ
 - 1.3.2 ผู้วิจัยแจกคำอธิบาย “เกมยิงเรือ” พร้อมทั้งทำตัวอย่างให้ดู
- 1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนลงมือทำกิจกรรมในรอบแรก

1.4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนส่งผลงานการยิงเรือ พร้อมทั้งตรวจให้คะแนน แล้วส่งคืนกลับ ทำตามนี้ไปจนครบทั้ง 4 รอบ

1.4.2 ให้นักเรียนดูคำเฉลย

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 ผลการยิงเรือของแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไร มีคะแนนเท่าไร

2.1.2 เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

2.1.3 นักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

2.2 ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาอภิปรายผล

2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม

3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกัน และช่วยกันสรุป

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม

4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

ตัวอย่างการยิงเรือ

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

คำอธิบายเกมยิงเรือ

สมมติให้นักเรียนเป็นคณะนายทหารเรือ กำลังปรัษาหาเรือร่วมกันที่จะยิงเรือข้าศึกให้จมลงให้ได้ เรือของข้าศึกจอดนิ่งอยู่ภายในตารางที่นักเรียนได้รับอยู่ขณะนี้ โดยมีข้อมูลดังนี้

1. เรือของข้าศึกมีลักษณะเป็นแนวนอน และแนวตั้ง
2. เป็นรูป อยู่ในตารางไม่อยู่ในแนวเฉียง
3. ขนาดของเรือกินเนื้อที่ 9 ช่องตาราง

4. ใน 1 รอบ ยิงได้ 4 นัดเท่านั้นจะซ้ำรอยเดิมก็ได้ โดยใช้เครื่องหมาย x ลงในช่องที่ต้องการ
5. คะแนนถ้าถูกส่วนสำคัญจะได้ 5, 4, 3, 2, 1 และ 0 เมื่อไม่ถูกเลย
6. ตั้งชื่อเรือของตนเอง แข่งรอบที่เท่าไร และเขียนไปคะแนน

ตัวอย่างใบเฉลย

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8					5					
9				4	5	4				
10	1	2	3	4	5	4	3	2	1	

ครั้งที่ 9

การตัดสินใจ

ชื่อกิจกรรม “เพื่อน”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนได้เลือกใช้การตัดสินใจ เลือกแนวทางปฏิบัติ

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “เพื่อน”

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “กรณีตัวอย่าง” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยแจกเอกสาร และแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อให้นักเรียนร่วมกัน
ศึกษาและแสดงความคิดเห็น
- 1.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.1.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไร หลังจากได้อ่านกรณีตัวอย่าง
 - 2.1.2 นักเรียนคิดว่าสุพจน์เป็นคนอย่างไร

- 2.1.3 นักเรียนเป็นสมมุติฐาน จะตัดสินใจอย่างไร
- 2.2 ให้ตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลอภิปราย
- 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม
- 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกัน และจากการสรุปของผู้วิจัย
- 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการตัดสินใจ และนำไปใช้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม
- 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

- 1. สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
- 2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

สถานการณ์

สมบุญ กับสุพจน์ เป็นเพื่อนรักกันมาก แม้ว่าบุคคลทั้งสองจะมีอายุ 17 ปีเท่ากัน แต่สุพจน์จะเป็นผู้ใหญ่มากกว่าสมบุญ ทั้งที่อาจจะเป็นเพราะสุพจน์ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวหลังจากที่บิดาของเขาทอดทิ้งมารดา และลูก ๆ 3 คนไว้ เมื่อ 5 ปีก่อน ทำให้พวกเขาต้องตกอยู่ในภาวะที่ลำบากยากแค้น มารดารับจ้างทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ สุพจน์กับน้อง ๆ ช่วยกันเร่ขายพวงมาลัย และหนังสือพิมพ์ตามแยกไฟแดง พอมีรายได้ประทังชีวิต ต่อมากฎหมายห้ามขายของตามแยกไฟแดง ต่าง ๆ จึงทำให้ไม่สามารถขายของได้ รายได้จึงยังไม่พอเป็นค่าใช้จ่ายของครอบครัว แต่สุพจน์ก็ได้ไปรับจ้างขนของภายในตลาดสด ตามที่มีคนว่าจ้างซึ่งก็ไม่แน่นอน เรื่องการศึกษาของสุพจน์ และน้อง ๆ แคจบการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น

ส่วนสมบุญครอบครัวไม่ได้ร่ำรวย มีเพียงแค่พอกินพอใช้ จะช่วยเหลือสุพจน์ได้เป็นครั้งคราวไม่มากนัก สมบุญเองเมื่อเรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วก็ต้องออกหางานทำ และเรียนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในวันอาทิตย์ แต่ก็ยังดีกว่าสุพจน์ตรงที่ไม่ต้องหาเลี้ยงครอบครัว สมบุญเรียนจบศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนในระดับชั้นมัธยมปลาย และหางานทำโดยเป็นพนักงานขายของหน้าร้านในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง และภายในเดือนนี้ สมบุญจำเป็นต้องใช้เงินที่มีอยู่สำหรับลงทะเบียนเรียนภาคเรียนที่สองในมหาวิทยาลัยเปิดที่เขา กำลังศึกษาอยู่

ในวันนี้เขาได้มาทำงานเป็นปกติ เขาได้เห็นสุพจน์เดินเข้ามาในร้าน เดินดูสินค้าต่าง ๆ ที่วางขายอยู่ทั่วไป ขณะที่พนักงานขายผลอ สุพจน์ก็หยิบเอาเสื้อกันหนาวของเด็กตัวหนึ่งออกไปจากร้าน ซึ่งสมบุญรู้ได้ทันทีว่า สุพจน์ต้องเอาไปให้น้องสาวคนเล็กในหน้าหนาวที่กำลังมาถึงอยู่

ขณะนี้ ถ้านักเรียนเป็นสมมุติ นักเรียนจะทำประการใดในบทบาทของเพื่อน และในบทบาทของผู้ร่วมงาน

ครั้งที่ 10

การทำงานเป็นทีม

ชื่อกิจกรรม “ทำมาค้าขาย”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม ด้านการประสานงาน ความคิดริเริ่ม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. สิ่งของที่นักเรียนเตรียมมาคนละ 2 ชิ้น ที่ไม่มีราคาอะไร เช่น ดินสอดำเก่า ๆ หลอดด้ายที่ไม่มีด้าย แกนกระดาษชำระ กล่องยาสีฟัน และอื่น ๆ
2. เทปใส เชือก กาว กรรไกร

วิธีดำเนินการ ผู้จัดดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “เกม” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้จัดกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้จัดเลือกนักเรียนเป็นพ่อค้า 3 คน
- 1.3 ผู้จัดอธิบายกติกาการเล่นเกม “ทำมาค้าขาย” ดังนี้
 - 1.3.1 นักเรียนจะต้องสร้างงานทางศิลปะขึ้นมา 1 ชิ้น จากวัสดุที่มีอยู่ โดยแจกให้กลุ่มละ 10 ชิ้น ถ้าไม่พอใจก็มาแลกเปลี่ยนกับพ่อค้า โดยส่งตัวแทนมา 1 คน

- 1.3.2 ตัวแทนที่มาเจรจาสามารถพูดกับพ่อค้าได้ในการต่อรองแลกเปลี่ยนแต่สมาชิกในกลุ่มห้ามพูด หรือเขียนอะไรต่อกันไม่ได้ ให้ใช้ภาษามือ หรือภาษากายในการติดต่อเท่านั้น
- 1.4 ผู้วิจัยพูดกับพ่อค้า (นำไปพูดส่วนตัวนอกห้อง) ว่าจะแสดงความพอใจหรือไม่พอใจกับคนที่มาต่อรองแลกเปลี่ยน ถ้าไม่ตกลงให้เปลี่ยนคนเจรจาใหม่
- 1.5 ผู้วิจัยให้สมาชิกลงมือทำกิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

- 2.1 นักเรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้
 - 2.1.1 ผลงานของกลุ่มตนเองเป็นอย่างไรบ้าง มีชื่ออะไร มีวิธีการทำงานอย่างไร
 - 2.1.2 ใครมีบทบาทมากที่สุดในการทำงานขั้นนี้
 - 2.1.3 ผู้ใดมีอิทธิพลมากที่สุดในกลุ่ม
 - 2.1.4 การร่วมมือร่วมใจกันทำงานเป็นผลให้เกิดความสำเร็จหรือไม่
- 2.3 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากกิจกรรม
- 3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกัน และรวมทั้งจากการสรุปของผู้วิจัย
- 3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

- 4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม
- 4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

ครั้งที่ 11

ความเป็นผู้นำ การตัดสินใจ และทำงานเป็นทีม

ชื่อกิจกรรม Walk Rally

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจในความเป็นผู้นำ การตัดสินใจ และการทำงานเป็นทีม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. เชือกฟาง
2. ไม้หนีบผ้า
3. ขวดเปล่า
4. ดินสอดำ
5. ปูนขาว

วิธีดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้เทคนิค “เกม” แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และอธิบายถึงกิจกรรมที่จะร่วมปฏิบัติในครั้งนี้
- 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 7 และ 8 คน
- 1.3 ผู้วิจัยอธิบายกติกาการเล่นเกม “Walk Rally” ดังนี้
 - 1.3.1 ผู้วิจัยได้เตรียมกิจกรรมเป็น สถานีโยแมงมุม ซึ่งได้เตรียมอุปกรณ์

คือ เชือกฟางซึ่งระหว่างต้นไม้สองต้นมีช่องสำหรับให้สมาชิกทุกคนลอดข้ามไปได้ โดยไม่ถูกเชือกฟางที่เป็นใยแมงมุมพิษถ้าผู้ใดถูกต้องกลับมาใหม่ เมื่อผ่านไปแล้วจะไม่สามารถลอดซ้ำได้อีก โดยจะมีไม้หนิไว้ เพื่อแสดงว่าห้ามลอดช่องนี้อีก และนักเรียนต้องลอดไปให้ได้หมดทุกคน ซึ่งผู้วิจัยจะทำช่องไว้ทั้งหมด 10 ช่อง

- 1.3.2 ผู้วิจัยเตรียมกิจกรรม สถานีกู้ระเบิด โดยใช้อุปกรณ์ คือเชือกฟาง จำนวน 4 เส้น ผูกรวมไว้ที่จุดศูนย์กลาง และมีดินสอดำแขวนเชือกห้อยอยู่ โดยใช้ปลายเชือกฟางทำเป็นห่วงเพื่อคล้องเอวนักเรียนในกลุ่มที่เป็นคนกู้ระเบิด โดยต้องหันหน้าออกนอกวงที่มีปูนาขาวโรยอยู่ ห้ามหันมามอง และห้ามพูด หรือแสดงท่าทางใด ๆ ส่วนนักเรียนที่เหลือเป็นผู้สั่งการให้คนกู้ระเบิดขยับซ้ายขวา หรือหยุดอยู่กับที่ หลังจากนั้นให้ทุก ๆ คนออกคำสั่งเพื่อให้คนกู้ระเบิด 4 คน นำดินสอดำหย่อนลงไปในช่วงที่ตั้งไว้กลางวง จึงถือว่าสำเร็จ
- 1.3.3 ผลการแข่งขันจะถูกกำหนดโดยตารางเวลาที่จัดไว้ให้พร้อมกับใบสั่งการ เมื่อกลุ่มได้ทำกิจกรรมที่ 1 เสร็จแล้วให้ไปทำกิจกรรมที่ 2 ต่อไป
- 1.3.4 ผู้วิจัยสอบถามความพร้อมของกติกาต่าง ๆ และให้สัญญาณนกหวีดในการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนในแต่ละกลุ่มอภิปรายร่วมกันในหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1.1 ผลงานของกลุ่มตนเองเป็นอย่างไร
- 2.1.2 เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
- 2.1.3 การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจ เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นผู้นำ

หรือไม่

2.2 ผู้วิจัยคอยสรุป ชักถาม และเชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรม

3.2 นักเรียนรวบรวมแนวคิดจากการอภิปรายร่วมกัน และรวมทั้งจากการสรุปของผู้วิจัย

3.3 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของการเป็นผู้นำ

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรม

4.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

ตารางกิจกรรม

ชื่อกิจกรรม	เวลาที่ใช้ทำกิจกรรม	คะแนนที่ได้	หมายเหตุ
ใบแมงมุม			
ภูระเบิด			

คำสั่งกิจกรรมโยแมงมูม

ให้นักเรียนทุกคนช่วยกันส่งเพื่อนสมาชิกให้หลุดข้ามจากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง โดยไม่ถูกโยแมงมูมพิษ และเมื่อหลุดไปแล้วจะไม่สามารถใช้ช่องนั้นได้อีกต่อไป ต้องลอคให้หมดทุกคน จึงได้คะแนน

คะแนน

1-5	นาที	ได้	100	คะแนน
1-7	นาที	ได้	80	คะแนน
1-8	นาที	ได้	70	คะแนน
1-9	นาที	ได้	60	คะแนน
10 นาทีขึ้นไป		ได้	0	คะแนน

คำสั่งกิจกรรมกู้ระเบิด

ให้นักเรียนจัดชุดกู้ระเบิด ตามที่กำหนดโดยอุปกรณ์ (เชือกฟาง) ส่วนสมาชิกที่เหลือให้เป็นผู้ออกคำสั่ง ขยับตัวซ้ายขวา หรือหยุด และหย่อนเชือก โดยห้ามจับตัวเพื่อน ผู้กู้ระเบิดต้องหันหน้าออกนอกวงซึ่งร้อยด้วยปุดขาว ห้ามหันมามอง และพูดคุยต้องฟังคำอย่างเดียว เมื่อดินสอคำที่ผูกกับส่วนร่วมของเชือกฟางหย่อนลงในขวดให้ถือว่าประสบความสำเร็จก็จะได้คะแนน

คะแนน

1-5	นาที	ได้	100	คะแนน
1-7	นาที	ได้	80	คะแนน
1-8	นาที	ได้	70	คะแนน
1-9	นาที	ได้	60	คะแนน
10 นาทีขึ้นไป		ได้	0	คะแนน

ครั้งที่ 12

ปัจฉิมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม -

- วัตถุประสงค์
1. เพื่อให้นักเรียนสรุปบททวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับ
ความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม การตัดสินใจ
 2. เพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ กระดาษเปล่า ปากกา ฯลฯ

- วิธีดำเนินการ
1. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ให้อภิปรายในกลุ่มของตนเอง
เกี่ยวกับสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ที่มีผลต่อความเป็น
ผู้นำแล้วสรุปผลการอภิปรายให้ตัวแทนทั้ง 2 กลุ่มออกมารายงานผล และ
ผู้วิจัยช่วยเสริมในจุดที่บกพร่อง
 2. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้
 3. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียน และกล่าวปิดการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

การประเมินผล

1. สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การอภิปราย และสรุปของนักเรียน

ภาคผนวก ข.

1. แบบทดสอบความเป็นผู้นำ
2. ตารางแสดงโครงสร้างแบบทดสอบความเป็นผู้นำ
3. ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนกของคะแนนแบบทดสอบความเป็นผู้นำ

แบบสอบถามความเป็นผู้นำ

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ตรงกับใจของนักเรียนมากที่สุดจาก 3 คำตอบ แล้วเขียนเครื่องหมาย X ทับบนกระดาษเพียง 1 ตัวเลือก (คำตอบของนักเรียนจะไม่เกิดผลเสียหายต่อนักเรียนและโรงเรียนแต่อย่างใดทั้งสิ้น) โดยปฏิบัติดังนี้

1. ให้นักเรียนคิดว่านักเรียนเอง คือบุคคลที่อยู่ในเรื่องนั้น ๆ
2. ในตอนท้ายของแต่ละเรื่องจะเป็นตอนที่นักเรียนต้องตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งให้เหตุผลในการตัดสินใจ
3. แบบสอบถามนี้ต้องทราบเพียงว่า หากนักเรียนเผชิญสถานการณ์ นักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร และใช้เหตุผลอย่างไรในการตัดสินใจ
4. หากนักเรียนไม่เข้าใจวิธี หรือข้อความใด เรื่องราวใด ขอให้นักเรียนถามคุณครูก่อนลงมือทำ เมื่อนักเรียนเข้าใจแล้วลงมือทำ

รหัสประจำตัว

1. ในห้องเรียนชั่วโมงวิชาสังคมศึกษา ครูให้ทำงานเป็นกลุ่มโดยมีเดชาซึ่งเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสมยศเป็นคนขี้อายไม่กล้าแสดงออกอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น เมื่อคุณครูมอบหมายให้นำผลงานของกลุ่มมาเสนอหน้าชั้น เพื่อนๆในกลุ่มอยากให้สมยศออกไปนำเสนอหน้าชั้นบ้าง ถ้านักเรียนเป็นสมยศ นักเรียนจะอย่างไร

- ก. รับอาสาออกไปนำเสนอหน้าชั้นทันที (3)
- ข. พยายามบ้ายเบี่ยงในตอนแรก แต่ก็ออกไปนำเสนอหน้าชั้นในที่สุด (2)
- ค. ปฏิเสธและพยายามขอให้เดชาออกไปนำเสนอหน้าชั้นแทน (1)

2. สมยศเป็นเด็กเรียนดีแต่ประสบปัญหา บิดา-มารดาทะเลาะวิวาทกัน และไม่มีเงินเรียนหนังสือ ถ้านักเรียนต้องประสบปัญหาแบบสมยศนักเรียนจะแก้ปัญหาแทนสมยศอย่างไร

- ก. ทำได้เท่าที่จะทำ อนาคตเป็นอย่างไรไม่รู้ (1)
- ข. พยายามแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ (2)
- ค. ตั้งใจเรียนพร้อมกับหางานทำในวันหยุด (3)

3. สมพรเป็นคนขี้เกียจ ชอบความสบายเมื่อมีงานกลุ่มก็มักจะให้เพื่อนทำเสมอ จนไม่มีใครอยากให้เข้าร่วมกลุ่ม ถ้านักเรียนเป็นสมพรนักเรียนควรทำอย่างไร

- ก. ไม่ช่วยทำงานกลุ่ม เพราะได้จ่ายค่าอุปกรณ์ในการทำงานกลุ่มแล้ว (1)
- ข. ช่วยเหลืองานกลุ่ม เฉพาะงานที่ตนสนใจเท่านั้น (2)
- ค. พยายามปรับปรุงตัว และช่วยเหลือเพื่อนทำงานกลุ่มทุกครั้ง (3)

4. ในการทำรายงานกลุ่ม ของนักเรียนในวิชาภาษาไทย สุภาณีขอเป็นคนทำรายงานเพียงคนเดียว เพราะเก่งในวิชาภาษาไทย ถ้านักเรียนอยู่ในกลุ่มของสุภาณี นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. สนับสนุนความคิดของสุภาณี จะได้ไม่ต้องลำบากในการทำ (1)
- ข. สุภาณีควรแบ่งหัวข้อให้เพื่อนไปหาข้อมูล และแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ (3)
- ค. คัดค้านและของานมาทำเองเพราะจะได้มีความรู้ (2)

5. ในการจัดประกวดร้องเพลง มีนักเรียนในห้องเข้าชิงชนะเลิศ แต่ดูแล้วคงสู้ผู้เข้าประกวดคนอื่นไม่ได้ นักเรียนคิดว่าต้องลงคะแนนให้เพื่อนของนักเรียนหรือไม่

- ก. ลงคะแนน เพราะเป็นเพื่อนเรา (2)
- ข. ไม่ลงคะแนน เพราะแข่งขันที่ความสามารถ (3)
- ค. ไม่ลงคะแนน แต่บอกว่าลงคะแนนให้ (1)

6. ในห้องเรียนสุขชัยมักไม่ค่อยชอบเรียนหนังสือ และชอบหนีเรียนบ่อยๆ แต่อยากเป็นนักบินมาก ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนสนิทของสุขชัย นักเรียนควรทำอย่างไร

- ก. เรื่องส่วนตัว ไม่อยากยุ่งเกี่ยว (1)
- ข. พยายามห้ามปรามว่าอย่าหนีเรียน (2)
- ค. ชักจูงให้เห็นความสำคัญของการเรียน เพราะคนที่จะเป็นนักบินก็ต้องมีผลการเรียนที่ดี (3)

7. กิตติเป็นคนชอบทำงานคนเดียว ไม่ชอบให้ใครมาวุ่นวาย เพราะมากคนก็มากเรื่อง จนทำให้เกิดความผิดพลาด และต้องมาโทษกัน นักเรียนคิดว่าความคิดของกิตติเป็นอย่างไร

- ก. ถูกต้อง ผิดถูกอย่างไรเรารับผิดชอบตัวเราเอง (1)
- ข. ผิด เพราะต้องเหนื่อยคนเดียว คนอื่นสบาย (2)
- ค. ผิด เพราะงานบางอย่างต้องทำร่วมกับผู้อื่น ถึงจะประสบความสำเร็จ (3)

8. สมศรีเป็นนักเรียนที่เก่งคณิตศาสตร์ เมื่อมีการแข่งขันตอบปัญหาทางด้านคณิตศาสตร์ ถ้านักเรียนเป็นสมศรีนักเรียนคิดว่าสมศรีควรทำอย่างไร

- ก. ไม่อยากแสดงออก กลัวเพื่อนรู้ และเกรดอาจตก เพราะคนอื่น ๆ ให้ความช่วยเหลือ (1)
- ข. สมัครแข่งขันทุกอย่างเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ (3)
- ค. ต้องให้คุณครูมาขอความร่วมมือจะได้เป็นคนสำคัญ (2)

9. วิทยาได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานนักเรียน ถ้านักเรียนเป็นวิทยานักเรียนควรทำอย่างไร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างเต็มที่

- ก. คิดทำอะไรก็สั่งเป็นครั้งคราวตามใจชอบ (2)
- ข. แต่งตั้งรองประธานนักเรียนในหน้าที่ต่าง ๆ และคอยกำกับดูแล (3)
- ค. ไม่ต้องทำอะไร เป็นแค่ตำแหน่งที่โรงเรียนต้องมี (1)

10. ในช่วงโมงคณิตศาสตร์ คุณครูสอนเรื่องของการวัดปริมาตรต่าง ๆ กิตติไม่ค่อยเข้าใจ เนื่องจากไม่มีภาพประกอบการสอน ถ้านักเรียนเป็นกิตตินักเรียนควรจะทำอย่างไร

- ก. ให้คุณครูทบทวน และสอนให้ใหม่ (2)
- ข. ไม่ต้องทำอะไร ปล่อยให้สอนจนหมดชั่วโมง (1)
- ค. เสนอแนะให้ทุกคนช่วยกันจัดทำอุปกรณ์ช่วยสอน (3)

11. ด้านหลังของโรงฝึกงาน มีชนไม้เก่าวางอยู่ 10 ชิ้น และมีกระถางต้นไม้ที่ไม่ได้ใช้งาน นักเรียนคิดว่าสิ่งของเหล่านี้จะทำอะไรได้บ้าง

- ก. ปล่อยให้เฉย ๆ อย่าไปยุ่งวุ่นวาย (1)
- ข. ขออนุญาตเอาของเหลือใช้ต่าง ๆ มาช่วยกันจัดสวนหย่อมให้ดูสบายตา (3)
- ค. ขนเอาไปทิ้งจะได้ดูสะอาดตา (2)

12. ในวิชาพลศึกษา คุณครูให้นักเรียนวิ่ง 10 รอบสนามกีฬา เพื่อเก็บคะแนน แต่สมศรีเป็นคนอ้วน และคิดว่าตนเองวิ่งไม่ครบแน่ อาจทำให้คะแนนของกลุ่มออกมาไม่ดี ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนสมศรี นักเรียนจะอย่างไร

- ก. วิ่งเกาะกลุ่มไปกับสมศรี เพื่อให้กำลังใจ (3)
- ข. แสดงสีหน้าไม่พอใจที่ สมศรีต้องมาอยู่ในกลุ่มเดียวกัน (1)
- ค. วิ่งโดยไม่ต้องสนใจสมศรี เพราะอาจได้คะแนนบ้าง (2)

13. พิกุลไม่ชอบไปโรงเรียน และมักหนีเรียนกับเพื่อนเสมอ โดยพิกุลมักจะมีเหตุผล ที่ชวนเพื่อนหนีโรงเรียนได้ นับว่าเป็นความสามารถชนิดหนึ่งของพิกุล นักเรียนคิดว่า

การกระทำของพิกุล เป็นความสามารถในการทำงานหรือไม่

- ก. เป็น เพราะสามารถทำให้คนอื่น หนีเรียนตามตนเองได้ (1)
- ข. ไม่เป็น เพราะพิกุลอาจชวนได้บางคนแต่ไม่ใช่ทั้งหมด (3)
- ค. ไม่เป็น เพราะไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง (2)

14. ในการเข้าค่ายวิชาลูกเสือ สุรชัยสั่งให้ทุกคนร่วมกันสร้างหอคอยไม้ไผ่ตามที่ตนเองสั่งการ จนหมดเวลาก็ไม่สำเร็จ และยังเกิดความผิดพลาดจนไม่ได้คะแนน ถ้านักเรียนเป็นสุรชัย นักเรียนจะ
ทำอย่างไร

- ก. ช่วยกันอ่านคำสั่ง และจัดการประชุมหาแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน (3)
- ข. ให้ทุกคนช่วยกันทำตามคำสั่งของตนเองโดยไม่ต้องมีเงื่อนไข (1)
- ค. ถือว่าทำได้แล้วได้แค่นั้นก็แค่นั้น เพราะเป็นวิชาไม่มีเกรด (2)

15. ในวันอาทิตย์ที่จะถึง ถ้าคุณครูขอความร่วมมือทุกคนให้มาทำความสะอาดโรงเรียน เพราะจะมีคณะมาตรวจและประเมินโรงเรียนในการตัดสินรอบสุดท้าย เพื่อมอบรางวัลเป็นเกียรติประวัติ
ของโรงเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ทำเฉยๆ เป็นเรื่องของโรงเรียนไม่เกี่ยวกับตัวเรา (1)
- ข. ต้องทำเพื่อสถาบันเป็นที่รักของเรา จะได้เป็นความภาคภูมิใจ (3)
- ค. ดีเหมือนกัน ได้ทำคุณประโยชน์ต่อส่วนรวม (2)

16. เมื่อมีการแข่งกีฬาภายในทุกครั้ง หัวหน้าห้องต้องมีการเก็บเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการ
แข่งขันกีฬา จนทำให้เกิดปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่าย นักเรียนจะคิดแก้ปัญหาได้อย่างไร

- ก. เก็บคนละไม่เท่าไร ยินดีจ่ายให้ (1)
- ข. ช่วยกันจัดกิจกรรมหารายได้ช่วงพักกลางวันโดยแบ่งกันรับผิดชอบ (3)
- ค. ขอตัดรายการซื้อสิ่งที่ไม่จำเป็นออกบ้าง เช่นอุปกรณ์ต่าง ๆ (2)

17. สุธี เป็นคนมีความรู้ความสามารถ และอยากจะลงสมัครประธานนักเรียน แต่ขาดความ
รับผิดชอบ ถ้านักเรียนอยู่ในห้องสุธีนักเรียนจะลงคะแนนให้หรือไม่

- ก. ลงคะแนนให้ เพราะเป็นศักดิ์ศรีของห้องเรา ถึงจะมีความผิดพลาดบ้าง (1)
- ข. ไม่ลงคะแนนให้ เพราะขนาดในห้องยังขาดความรับผิดชอบ
ถ้าไปทำงานอื่นคงทำได้ไม่ดี (2)
- ค. ควรปรึกษาหารือ และขอความคิดเห็นของสมาชิกในห้อง (3)

18. ในการทำโครงการวิทยาศาสตร์ คุณครูมอบหมายให้นักเรียนช่วยกันจัดทำ ธีรชจึงได้วางแผน และทำโครงการจนในส่วนของตนเองเสร็จ แต่คนอื่นยังไม่เสร็จจนใกล้ครบกำหนดเวลา ถ้านักเรียน เป็นธีรช นักเรียนจะอย่างไร

- ก. นั่งเฉย ๆ ดูเพื่อนทำ เพราะตนเองทำเสร็จแล้ว (1)
- ข. ยินดีช่วย แต่เพื่อน ต้องมาขอร้องก่อน (2)
- ค. สอบถามข้อมูลและชวนเพื่อน ๆ ทุกคนมาช่วยกันทำให้เสร็จ (3)

19. นำชัยเป็นตัวแทนของโรงเรียน ต้องไปแข่งขันตอบปัญหา แต่เมื่อถึงวันแข่งขัน กลับต้องไป ต่างจังหวัดกับบิดา ถ้านักเรียนเป็นนำชัย จะตัดสินใจอย่างไร

- ก. ไปกับบิดา เพราะเรื่องส่วนตัวสำคัญกว่า (1)
- ข. ขอร้องให้เพื่อนคนอื่นไปแทน (2)
- ค. ต้องไปเป็นตัวแทนโรงเรียนในการแข่งขันตอบปัญหา (3)

20. ใกล้วันที่จะจัดการแข่งขันฟุตบอลของโรงเรียน และสุธนเป็นหัวหน้าห้องต้องจัดคนลงแข่งขันแต่ ไม่มีใครสามารถเล่นได้เลย ถ้านักเรียนเป็นสุธนนักเรียนควรทำอย่างไรกับเหตุการณ์นี้

- ก. ขอไม่เข้าร่วมการแข่งขัน เพราะไม่พร้อม (1)
- ข. ขอความร่วมมือจากเพื่อนๆ แม้ขณะนี้ไม่สำคัญต้องทำเพื่อห้องของเรา โดยส่งทีมเข้าแข่งขัน (3)
- ค. บังคับให้ทุกคนลงแข่งเพราะเป็นหัวหน้าห้อง (2)

21. คุณครูมอบหมายให้ สุธิ ซึ่งเป็นหัวหน้าห้อง กล่าวนำร้องเพลงชาติตอนเช้า และให้เตรียมเรื่อง พูดเพิ่มเติม ซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับสุธิ ถ้านักเรียนเป็นสุธิ นักเรียนจะอย่างไร

- ก. ยินดีออกไปกล่าว และนำร้องเพลงชาติด้วยความมั่นใจ (3)
- ข. ไปขอร้องให้คนอื่นทำหน้าที่แทน (2)
- ค. หยุดเรียนในวันนั้นโดยไม่บอกใคร (1)

22. ก่อนถึงวันไหว้ครู นักเรียนมีการประชุมเพื่อหาข้อยุติในการจัดพาน และเสนอชื่อผู้สมควร ถือพาน นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือไม่

- ก. ควรมีส่วนร่วม เพราะจะได้ดำเนินการให้งานสำเร็จ (3)
- ข. ไม่ควรมีส่วนร่วม เพราะความคิดอาจขัดแย้งกับคนอื่น (1)
- ค. งดออกเสียง แต่จะมอบหมายงานอะไรก็ยินดี (2)

23. ในการเรียนวิชาภาษาไทย คุณครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 2 กลุ่มในการจัดบอร์ดวันสุนทรภู่ และกลุ่มของนักเรียนได้เตรียมเอกสาร และรูปภาพต่าง ๆ มาเป็นอย่างดี แต่อีกกลุ่มมีรูปภาพที่น้อยและไม่เข้ากับบรรยากาศในวันสุนทรภู่ นักเรียนคิดว่า จะทำอย่างไร

- ก. ไม่ต้องแบ่งให้ เพราะไม่รู้จักเตรียมให้ดี (1)
- ข. แบ่งรูปภาพ และบทความบางส่วนให้ เพื่อความสำเร็จด้วยกัน (3)
- ค. รอให้กลุ่มตนเองทำเสร็จก่อน ที่เหลือค่อยนำไปให้กลุ่มอื่น (2)

24. สมโภชเสนอว่าในช่วงพักกลางวัน ควรจะมีกิจกรรมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน และโรงเรียน เช่นกิจกรรมการตอบปัญหาทางวิชาการ การประกวดร้องเพลง การแข่งขันกีฬาซึ่งเป็นต้น นักเรียนคิดว่าความคิดของสมโภชเป็นอย่างไร

- ก. ต้องการเสนอหน้า อยากดัง (1)
- ข. อยู่เฉย ๆ ก็ดีอยู่แล้ว ไม่ต้องวุ่นวาย (2)
- ค. เห็นสมควรสนับสนุนอย่างยิ่ง (3)

ตาราง 5 แสดงโครงสร้างแบบสอบถามความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำ	จำนวน	ข้อที่
การทำงานเป็นทีม		
ด้านความสามารถในการทำงาน	4	1,3,8,13
ด้านการจูงใจ	4	2,6,15,20
ด้านความคิดริเริ่ม	4	10,11,16,24
ด้านการประสานงาน	4	4,7,9,14
การตัดสินใจ		
ด้านความสามารถในการเลือกแนวทางปฏิบัติ	4	5,17,19,22
ด้านวิธีดำเนินการเป้าหมายของกลุ่ม	4	12,18,21,23
รวม	24	

ตาราง 6 แสดงค่าจำแนกของแบบสอบถามความเป็นผู้นำ

ข้อที่	ค่า t	ข้อที่	ค่า t
1	3.864	13	2.546
2	7.937	14	7.937
3	7.638	15	4.320
4	5.612	16	2.593
5	4.320	17	2.393
6	3.813	18	8.881
7	7.937	19	3.564
8	3.989	20	5.227
9	7.363	21	4.025
10	3.864	22	5.227

11	2.996	23	6.068
12	7.514	24	4.025

ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.393 – 8.881

ค่าความเชื่อมั่น .7808

ภาคผนวก ค.

1. ตารางแสดงคะแนน ความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
2. ตารางแสดงผลต่างของคะแนน ความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม
3. ตารางแสดงผลต่างของคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังไม่ได้รับการใช้
กิจกรรมกลุ่ม

ตาราง 7 แสดงคะแนน ความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ในกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ลำดับที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	D	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	D
1.	68	69	1	69	70	1
2.	61	69	8	68	70	2
3.	67	71	4	64	67	3
4.	56	67	11	64	66	2
5.	68	71	3	67	70	3
6.	68	70	2	67	70	3
7.	65	68	3	68	69	1
8.	57	69	12	59	63	4
9.	61	67	6	60	64	4
10.	66	71	5	66	67	1

11.	67	71	4	59	62	3
12.	68	71	3	68	70	2
13.	68	69	1	65	67	2
14.	64	71	7	67	69	2
15.	67	69	2	68	68	0
$\bar{X}_{\text{diff}} = 4.80$ S.D. $_{\text{diff}} = 4.09$				$\bar{X}_{\text{diff}} = 2.20$ S.D. $_{\text{diff}} = 1.15$		

ตาราง 8 แสดงผลต่างของคะแนน ความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4
ในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ลำดับที่	กลุ่มทดลอง			
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง (D)	ผลต่างยกกำลังสอง (D^2)
1.	68	69	1	1
2.	61	69	8	64
3.	67	71	4	16
4.	56	67	11	121
5.	68	71	3	9
6.	68	70	2	4
7.	65	68	3	9
8.	57	69	12	144
9.	61	67	6	36

10.	66	71	5	25
11.	67	71	4	16
12.	68	71	3	9
13.	68	69	1	1
14.	64	71	7	49
15.	67	69	2	4
$\bar{X}$	64.73	69.53	$\Sigma D = 72$	$\Sigma D^2 = 580$
S.D.	4.09	1.46		

ตาราง 9 แสดงผลต่างของคะแนนความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4
ในกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังไม่ได้รับการใช้กิจกรรมกลุ่ม

ลำดับที่	กลุ่มควบคุม			
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง (D)	ผลต่างยกกำลังสอง (D^2)
1.	69	70	1	1
2.	68	70	2	4
3.	64	67	3	9
4.	64	66	2	4
5.	67	70	3	9
6.	67	70	3	9
7.	68	69	1	1
8.	59	63	4	16
9.	60	64	4	16

10.	66	67	1	1
11.	59	62	3	9
12.	68	70	2	4
13.	65	67	2	4
14.	67	69	2	4
15.	68	68	0	0
$\bar{X}$	65.27	67.47	$\Sigma D = 33$	$\Sigma D^2 = 91$
S.D.	3.41	2.69		

ภาคผนวก ง.

1. หนังสือขอความร่วมมือ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นายเขตไทย สินธุสุวรรณ
วันเดือนปีเกิด	26 เมษายน 2509
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 78/75 ม.2 หมู่บ้านบุปผาแก้ว ซอยวัดบุญยประดิษฐ์ ถนนพุทธมณฑลสาย 2 แขวงบางไผ่ เขตบางแค กรุงเทพมหานคร 10160 โทร. 0-2-803-0878
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้จัดการภาค บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด สาขาอโคก กรรมการผู้จัดการ บริษัท เอกซเพิท เทรนนิง แอนด์ ออกาไนซิง จำกัด โทร. 0-2812-1282
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด สาขาอโคก
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนไชยฉิมพลี วิทยาคม

พ.ศ. 2529	โรงเรียนจำทหารเรือ พรรคนาวิกโยธิน เหล่าทหารราบ รุ่น 30
พ.ศ. 2538	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิทยาการคอมพิวเตอร์) สถาบันราชภัฏธนบุรี
พ.ศ. 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ